1954 г. 2 (45) / 45

ОБЩАЯ ТЕТРАДЬ

Кондаjтыш
Хәдиҹә

2 (45)
45

стр 450 - в коминтерне

во 2-м томе частично

В компьютере.

Рәми Гарипов

Студент язмалары

көндәлек

М. Горький исемендәге
әдәбият институты
IV курс
№19

1954, Мәскәү

1

1954

Рәми Гарипов

Студент язмалары

№19

Ғинуар дәфтәре

1 ғинуар, V көн.

Студентлар мәҗлесе.

Сәгать төнге 12 сукты. Яңа елы- дагы яңа сәгате башланды! Ничек бу икенче ел! [illegible] бик күп яңа нәрсә алып килгән, [illegible] [illegible] [illegible] үзәгендә

Ҡәҙерен [illegible]. Ҙур бәхет ҡәҙере-
ҙә [illegible]. Бөтә көндәрегеҙҙе лә, [illegible]-
ҙе, [illegible] тулы итеп [illegible] бул-
маны. Был мәңгелек [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Бөтә кеше шартына, урынына,
ваҡытына бойһонған. Ҡайһы саҡта
теләгәнеңдә лә [illegible] булмай. Шуға
ла мин һеҙгә бик күп яҡшылыҡ теле-
йергә теләйем, бик, бик бу-
[illegible].

Ауыр, бик, бик ауыр көндәрем
дә булмаған түгел, булды. [illegible] ки-
ләсәген [illegible] бик [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] көндәр ҙә булды. [illegible]-
[illegible], ҡайғырыуҙан, [illegible] көндәр
ҙә булды. Бик авыр [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] кеше булма-
ны [illegible] [illegible] [illegible] лә [illegible] булмай.
Булманы. [illegible] [illegible] яҙмай.

Мин [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] бик [illegible]. Бөтә [illegible]
[illegible] [illegible] мин [illegible].

2

6 гинуар, III.

Урал иргэгэ поездда билет алып кайткан. Акчы! Тамарга Нина Даниловнава билет осон полушка алвас да ~~[illegible]~~ акса калдырган иктен.

Кисэгэ харам алдам. Казакла философия кат. Безнең ~~[illegible]~~ нинди дусманнар хакында, Урал буранында вәгъ Каварында, «Открытая книга» игебе 7-дә үзенең декорацияләрен язган. Бик ялган язарва вакыт юк иде. Минем бер план белән философиядән заваг бирелсә бик нәк бугалон күрәзә. Директор мене да, Барон-Зайченко мене да, учебная часть мене да кайтаруга. Мин белэгэнгә заваттар Эндамандарда куз ашыбраргэ рәхәт итмәләр. Серегин минем карауда бараны иезибармаз карама. Э Барон-Зайченко маган хаккы бик нәк бәрелмәгән. Мин үзендә кешеләргэ карау формал кадар мәнем килә беләм эзенде ачыграк күрәзем. Бик кызыклы бурган. Безнең ни буге бугазы формаль караганга бирергә ге да бота. Нигу килә. Барон-Зайченко, үзенең лекцияларга керик не, кай ким бирген, курчак.

Рафаэлдән шинорга «Совет Башкортостанында» басылган. бер ченә шинорган. Шуна кузенвезлэнен уларга инак Рәис килен керзе из:

— Эй, бетегеҙ, хат! – тине. Рафаэль хатҡа бер-ике өҫтәмә лә өҫтәне. Әйтәм ике хатҡа мине [illegible]! Береһе Маргуздан, икенсеһе Энҗенән. Күрәһең, күрәһең ҡайһыған [illegible] хаттар. Яҡшы хаттар.

Энҗенән хаты ла, Маргуздың хаты ла бик бик шатландырҙы. Бигерәк тә Маргуздың һүҙҙәре!

(Маргуз, Маргуз!.. Минең бөтә донъя яҡтыртып китерҙең [illegible] булдың.) Әҙерләнеү мин ятаҡтан [illegible], бер баланы [illegible], сафландым.

Рафаэль минең был ике хатты уҡып, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] һоҡланып, бик оҙаҡ һөйләшеп ултырҙыҡ. Йәшәк ҡапыл [illegible] [illegible] яҡты нурҙар менән булды.

Рафаэль минең Маргузға булған хисемде ҡарашымдан һорап, сөйләп ҡуйҙы: [illegible] минең нә яҡшы пар булырға мөмкинлеген әйтте: „Эй, [illegible] [illegible] [illegible] үҙеңдең [illegible]-[illegible]. Маргуз һеҙҙе [illegible] бөтә [illegible] [illegible] [illegible] ҡоҙ,“ – тине. Сөйләү мәсьәләһе [illegible] бик күп һөйләштек. Ул [illegible] үҙенең [illegible] [illegible] [illegible] алды. Ә минең Маргуз, мин үҙем [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Маргуз, [illegible] [illegible] [illegible] булды.

Маргуз бик күп [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]-

ган. Үзенең практикасыннан бик күп бу-
лымнар хакында да, кайберләре да, укыган
китапларын һәм караган картиналары ха-
кында да, үзенең профессиясенә бу-
лган ярдәмнәр турында да, музыка
һәм Рафаэль кебек мин калдырган әсәр-
ләр хакында да, минем язып басылган
шигырьләр турында да — бәйнәт дә яз-
ган. Әй күңелле вакыт инде ул онытыл-
мас төрлечә минем! Мин инде ике бик
асыл [illegible] баш на [illegible].

Казым минем [illegible], Якуб.
Әйберләр хәзер безнең арада мин
белгәнем әле дә Якты [illegible], бергәләп сөйләп
[illegible] булган Якты [illegible] бар.

Минемчә, Марксның [illegible] [illegible]
[illegible] булып Москвага библио-
текасы [illegible] килеп алга, бәй мәс-
әлә тел [illegible]! Бик бергенә [illegible]-
[illegible] кала — аның сәламәтлегенә һәм безнең
нәселдән булачак балаларның физик
үсешлегенә зарар булмаудыр.

Әй башкаса бер нәрсә хакында да
борчылырлык урын юк кебек. Мин [illegible]
[illegible] бардырам, бигайәк дә Москву [illegible]
бардырам әле [illegible], минем дә дус була-
чак һәм сөйләшә [illegible] булачак [illegible]-
[illegible]. Әй каршы-кош булмау [illegible] [illegible]-
[illegible] да [illegible] [illegible] кош юк. Ул
... Минем бер [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]-

хан нохөк, бэр нэндэ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Бэр нэм [illegible] [illegible] [illegible]
нохөк [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] нохөк.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible]. [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] да [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] нохөк.

Э [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
бэр [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Э [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

7 январь, VI. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] сэбэг [illegible] [illegible] кочергарка [illegible]
[illegible] [illegible] да [illegible] [illegible] да
[illegible] [illegible]. Рафаэль [illegible] [illegible]. [illegible]
за [illegible] [illegible] [illegible]. Поездэ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] — сэбэг 11-дэ [illegible]. [illegible]
дэ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Рафаэль [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible]
да [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].

Уралдың дуҫы Леня тыңламай ине ше. Уҙ-аллы. Ә Руслан менән Урал алдан уҡ һөйләшкән, ҡулъяҙмаһын ҡуйған. Руслан да быға тыңламаны. Минең ҙурҙа кочегаркала пейзаж ҙа ине. Ә Юзеф менән Францишек өйҙә юҡтар. Францишек Мәскәүҙә ауырыуҙа. Юзефтың эше күп. Чехословакия художниктәре менән Мәскәүҙә выставка әҙерләшә. Бөтә делегацияларҙы килгәндә лә уйы эшкә ҡушалар. Урал улар менән һуғышманы. Киттек. Станцияла мин тағы бына ҡулы да алмаштырып ҡаба уйнаныҡ. (Икебеҙҙең дә билет юҡ). Урал менән һөйләшеп барҙыҡ. Аҙаҡ Марияҙыҡы Ирина тағы ... урын алды, конвертын һалды да:

— Бына ейләнә ҡай! — тип булдым. Урал көлә:

— Ҡайҙа, үҙең шуны тоныш бирмәйһең! — тине, — Кузьмин да ейләне.

— Юҡ, әле ярамай.

— Нишә.

— Шулай.

Метрога төштөк. Урал бөтөнләй ләп ейәлмәй ҡарай. Кисәге ул Руслан менән бы- ла ...ларҙы ҡарап сыҡҡан.

Мин Уралға конференцияға барып ... һөйләшеп ... Ҡазан вокзалында булғанда ла

итте инде. Юлда корык-яраклар алып бара-
ннар, диде инде, мин Урал турында
истәрлек директорына бер язам. Насар
малай түгел — ышанычлы, диде. Урал кайда.

Поездда халык артык күп түгел.
Мин танышым проводниктан малай турында сорашам,
алар турында белешеп килгәнче Урал
вагонда инде ул утырып бара иде.

Рөстәм озатучылар килә алма-
ганнар — әниләре. Тик әнисе Рәис Корбан-
галиев кына килде. Урал әнисенә елм-
аеп, наряддан килеп барлыгы грузин-
нар арасына тура килде. Мин алар
белән танышкан, дә аларга ай-
рылып барырга туры килде. Бер грузин кызы
укый иде. Алар әнисе турында, ...
... ...
Мин үзем дә ... Соңра әнисе
аз йөрделәр.

Ярты юлга җиткәч, мин проводни-
ца Фәүзия апага барып, әнисе кайдан ...
... барысы турында белешәм.
Бик ... кына, тыныч ... кына
үзе бер ... Ире юк. Проводни-
ца булып ... Мин аннан кер
... Мин ире
турында сорашкач, ул бер аз уйланып тор-
ганнан соң. Аннары:

— Ул булса, мин болай йөрмәс
идем!.. — диде. Күзләре
яшьле ... Проводница турында

инеүһе аҙнанда мин үҙем күҙ алдымда тора-сыҡмаған, тиһеҙме.

Поезд китте.

Бер ине Урал, юҡ Урал! Күҙҙән. Әҙерән бер төҫкә төтөн-күн һөҙөк булһа ла, ниндәйҙер моңһоу булып китте.

Әйҙәмә юл һиңә, Уралым!..

Унан һуң мин үҙемдең көн-дәр. Мәскәү менән танышып йөрөнөм, кино-театрҙарҙа ла, музей-залдарҙа ла, Третьяков галереяһында ла булдым. Ул үҙе бер көндөр. Инде хәҙер Мәскәү вузына инеү кәрәк. Мин Ауыл хужалығы академияһы тураһында һорашып уй-ларға керҙем, был хаҡта кондиционерға ла бөтөн бер практик һөйләүем. Уҙ уй-лауым инде хәҙер.

Вокзалдан туп-тура Нина Акимовнаға киттем. Рафаилға консультант-тар кәрәк ине.

Урал тураһында һөйләштек. Нина Акимовна Уралды бик ярата ине. Ту-ҙар һайлашып торасаҡтар.

Галя бораҙна оҙон-кан. Ул бер тәрбиә учреждениеһы архив эшсәһе булып эшкә ингән. Ятаҡы. Бик борсолоу ара-һыҙ менән дәүләтә алмай икән. Көйҙә-лер күп ваҡыт тыуһай булса инде.

Кис — философия: диалектик һәм тарихи материализм.

8 гыйнуар, V.

Кичке поезд белән Рәис, Сагдиев һәм мин үзебезнең мәктәп директоры Сажидә апаны Өфегә озаттык.

— Уралдан кисәк кайтарып ебәрсәм, апа, сезнең кунагыгыз идем, — дидем.

— Әйдә, әйдә; бик яхшы булыр. Укыр. Үзеңә дә яхшы булыр, — ди ул һәм язып, кайдагы торырга адресын да бирде: Өфе, К. Маркс урамы, 17/19, кв. 65. (Зайналова Сажидә).

Казан вокзалында Лермонтовның III томын кабат алдым (драматик әсәрләре). Рафаэльгә булмады. Кызык кына торып калганнар.

Юлия Михайловнаның шигырьләрен укып чыктым. Шулай да яңа булырак кирәк иде.

Рафаэль командировкасыннан хезмәт хакын облигациягә алмашып кайткан. Яхшы!

Минем күзем ауыртканга бик куркыткан иде. Артамонов, ~~[illegible]~~ тиз Михайлов урамында кайдадыр, ~~[illegible]~~ ике күзем бәйләргә, врачка күрсәтергә кушкан.

— Бер сәгать эчендә бер пенициллин уколы укып соң, бик кирәкле булды, — дигәнгә мин шатланып куйдым.

Иртәнге кайтучы Монтескьеның [illegible] булган.

9 гыйнвар, VI. Сәхнә.

Минем бүген кабат уйнаган Сәхнәдән «Казан бүреге» китабына 15 ел булды! Минем ул чакта 6 нчы иде. Бөтен «Казан бүреге» турындагы да балладаны ... да уйнап сәхнәдә, бик озак уйланып йөрдедем.

Сәхнә минем формалашма нигезен ... шәвбүрен. Уйнап формалашу иҗади турындыда бик якын ... [illegible] ... Сәхнәдән [illegible] , бөтен иҗади [illegible] формалашу [illegible] бик нык [illegible] , [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] кирәк. Бөл [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] үк [illegible] булдым.

Безгә әле мин уйлаган бел [illegible] башланмаган. Ул бик кәрәкле [illegible] бел минем Сәхнә [illegible] из зур бурычым. Сәхнә турындыда [illegible] [illegible] белергә кирәк, мин Сәхнәдән якын образын, [illegible] [illegible], [illegible] иҗадыны [illegible], [illegible] [illegible] из якны бөтен [illegible] [illegible] мин бик нык [illegible]. Соңк ул минем из [illegible] шәвбүрем.

Бүгенге бәйрәм шундый үтте!
Акрын гына вак кар ява. Җылы. Кояш— йока гына болытлар арасыннан күренеп гына [illegible] кына яктырта. Йока гына аккош болытлар кояшның нурларын каплый. Кар бөртекләре җемелдәшә-җемелдәшә ява. Карагай ботакларында йомшак кар яткан. Ел юк. Тып-тын. Тик ара-тирә генә узучы кешеләрнең [illegible] да, [illegible] да гына.

Сәгыйтулла [illegible] [illegible] [illegible] икән бит. Э мин философия [illegible] [illegible]. Энгельсның Фейербахына кус-[illegible]. Философиядән [illegible]. Шулай да Сәгыйтулла [illegible] килеп [illegible]. Э Сәгыйт-лар [illegible] да юк әле.

Юсуф [illegible] белән [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Алар экзаменга [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] – [illegible] юк. Рафаэль Му-[illegible] [illegible] [illegible] китте. [illegible] [illegible] алып кайтырга [illegible].

Рус теле, Гайнан агай-дан „Зур бакса“ китабын алып китте. Мин Гайнан агай белән [illegible] [illegible] [illegible] бик бер [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], э [illegible] бөтенләй [illegible] булмавы [illegible].

Көлү ишетелде. Авазлар бер-бере-
ләренә ияргән кебек, күмелешеп-бергәләр иң
якынрак килделәр. Көлү барда
әле генә улар алмашырак иделәр.
Көзәк бит! Якты якта ни күренмәс
кәс! Искусство ла, билгеле, дә жи-
ноятьсез уңышлы эшләнгән сыйнез.
Кайчак туле күренешләрне гаҗәп калды-
рыр өчен эчле куйма приемнар ку-
ланырга мөмкин.

Юзефка әйттем.

— Әле карагыз, бутун менә
җавап да өлгерәчәк, — диде ул. Урманга
барганчы сценарийны әйткәннән соң Якын
килдесе.

Без укып утырганда Вова
белән Галя килеп утырдылар, кол-
колары да катты. Балалар бик, бик кы-
зыкты. Юзеф уларга кәнфит бирде.

— Ачуланма ла, абыем, ә без икенче
көнне бирәсеңме, — диде Галя. Ә Вова
шикләнеп Яңавин утырганда күреп калды
ла:

— Тимерчәләр [illegible] кирәк, Ян-
гынга сыйларга мөмкин, — ди. Ә Юзеф аңа
— Кирәкмәсме? — дигәч,
— Юк, билгесезләр булмасын! — диде.

Улар сузып киткәч, без [illegible]

күңел калмагандыр. Шул дисәм кызганыч алар, бераз гына бер берсенә охшамаганнар, Галя тыйнак, ә Вова философырак!

Минем башка бик кызганыч фикер килде, аны Юзефка әйттем.

— Минем балаларым булмаса, мин аларның кайсыберсен алып барасак идем. Аларның берсе тынычланганчы, берсе борчылып язып барасакмын.

— Ә без алып барабыз, - диде Юзеф. — Ул бик кызганыч.

Ләкин ул үзенең карашы, кызы турысында сөйләде.

Бәхетле балаларга язылабы һәйбәт, алар менә һәйбәт кайтып минем уларга иң кирәк. Үземдә булмасак балаларга карагыз. Семья тормышы балалы булганда гына бар кешедә зур кызганыч карашлары.

Тәрбия турысында бу балага ата-әсә булып, әле дә алардан бик күп әнилә кирәк икенчеләре, уларга карата инсек булырга кирәк иҗатларыга хакында әйтәр мин бик озын уйлап башлаганым. Бәлки тагын Маргарита язарын килә.

~~[illegible]~~

10, 11, 12 [illegible]. Философи.

Философийг бүтнээр нь уншин, конспектлэж [illegible]. Бас [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] бас [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Бас [illegible] [illegible] профессор [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Лениний „Материализм ба эмпириокритицизм" номыг [illegible] [illegible] [illegible] уншлаа! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].

Түүх Сталиний „Диалектик ба түүхэн материализм" номыг уншин, конспектлэв. [illegible] Энгельсийн „Людвиг Фейербах" [illegible]. „Анти-Дюринг"-ийг [illegible] [illegible] [illegible].

гына Маркстан и Фейербах фактындагы
тезисларны" шул ук елны стереотипен бу-
ла торак. Лениннең "Карл Маркс
турындагы брошюрасындагы фило-
софик материализм һәм диалектика
булеген язганы. Шулай ук шуны
"Философик дәфтәрләрендә" Маркс
һәм Энгельснең "Святое семейство" ки-
табы, Фейербахның "О сущности рели-
гии" китабы, Лассальның "Философия
Гераклита темного из Эфеса"
китаплары буенча язган конспектлар
карата сократ һәм Лениннең "К
вопросу о диалектике" мәкаләсе бу-
енча конспект төзедем.

"Материализм һәм эмпи-
риокритицизм" буенча эшләү главный
итеп [illegible] калды. Философик
белемнәре бик түбән аксаклыкта булган
килеш. Шуңа күрә тирәнтен бик
нык [illegible]. Бит философик
эш һәм анда эшләү кирәк дигән
кайгы! Бары тик Маркс, Энгельс,
Ленин һәм Сталин әсәрләрен ныклап
укып барып гына бер урында эшләп буен-
ча конспект язып барырга ~~[illegible]~~
максатым куйдым. Лениннең "Фило-
софик дәфтәрләре" бигрәк урнык булып торыр-
лык.

13 Гыйнвар.

Башкалар Поспеловка
Академия [illegible] [illegible] мин фи-
лософиядән [illegible] [illegible] китә.
Юнкез! Бик [illegible] [illegible]
[illegible]. Командировкага китүче.
Хәтерсезлә ел каршы [illegible]!

Шулай да кайберләре [illegible]-
[illegible] [illegible] башлау белән Ленин
минем биргән библиотекадан китаплар
алып кайтырак. Ленин бер [illegible] [illegible]!

Иртә мин [illegible] бар-
ганда Чалай минем Шевлоновның [illegible]
[illegible] [illegible]. Бөтен [illegible] шундый
юк [illegible] [illegible] белмәдә. Уларның
[illegible] [illegible] [illegible] күзлә-
рен бик [illegible] [illegible]. [illegible]!
Шевлоновны азрак [illegible] [illegible] кай-
мый. Э Чалайны [illegible] [illegible]!

Бүген Поспелов бик кур-
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Академик-
лар [illegible] [illegible]. Бүгенгә
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Бик [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] бар иде.
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible]!
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Колбасның тәрҗемәсендә Франц Шиллер-зең III томы булырга тәрҗемәләргә бу-дым. Маҗаралы бай һәм казак [illegible]. Тарас — Зайченконың лек-цияләрендә бер нинди дә ярамый. Госрәй-но [illegible] да бармадым үзем. Фәйзаның лекцияләр. Ул тәрбияче булса лекция [illegible] берсе рәттәнда вакыт булып уйларга [illegible] как [illegible]-лырак һәм [illegible]рак булыр иде. Чөнки бездә [illegible] нисек килен [illegible] һәм нисек [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Кирәкме дәрес бир [illegible] Зайченконан! Исмәгыйль акыллы булса [illegible] бер [illegible], акыл-лы, белемле [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] алмадым ми-кән? Юкәр.

Ярәй, Зайченкова сүзен [illegible], тәрбиятне [illegible] кирәк. Юкса мин бик аз, бик аз укыган идем. Исемнәрен [illegible] кирәкле [illegible] белергә кирәк. (Поль Верлен, Артур Рембо, Эмиль Вер-харн, Анатоль Франс, Ромен Роллан, Томас Манн, Генрих Манн, Томас Гарди, Джон Голсуорси, Герберт Уэллс, Бернард Шоу, Франк Норрис, Джек Лондон,

Теодор Драйзер, Эптон Синклер, Анри Барбюс, Бредель, [Золя, Ибсен, Чехов, Зегерс, Олдридж, Бехер, Арагон, Фучик, Амаду, Неруда]

13/I-54. Франц Шиллер.

„История западно-европейской литературы нового времени". том третий. М. — 1937.

Часть I. Распад натурализма. Символизм и декадентство конца XIX века.

Гл. I. Импрессионизм, символизм и декадентство во французской литературе.

П. Верлен (1844–1896): Мот — посл. упадка, заката, гибели.

Поль Верлен — основоположник европейского символизма.

Роковая встреча с Артуром Рембо (1871). Жертва богемы, алкоголик.

"Сатурнические поэмы" — 1866.
"Галантные празднества" — 1869. } Книги Верлена
"Поэтическое искусство" — 1870.

Музыка Верлена — самое главное для него в стихе.

"Романсы без слов" — 1874.
"Проклятые поэты" — 1884 — проза.
(сам Верлен, Рембо, Малларме и другие символисты — "проклятые поэты")
На русский язык переводили его больше всех Брюсов и Сологуб.

<u>Артур Рембо</u>. (1854-1891) Начав писать еще на школьной скамье, он до двадцати лет создает лучшие свои стихи, затем совершенно уходит от литературы, скитается по Европе, Азии и Африке и возвращается на родину, чтобы умереть. "Легендарная" авантюрная жизнь Рембо еще больше усилила интерес к нему.

"Кузнец"
"Офелия" } антирелигиозные стихи первого периода;
"Солнце и плоть"

"Наказание Тартюфа" } циничные стихи;
"Венера Анадиомена"

1880 → «Бедняки в церкви»
«Сидящие на корточках»
«Париж снова заселяется»
} сатира, антирелигиозные и бичующие версальцев;

1871 — Новая форма символической поэзии Артура Рембо:

«Первое, с чем должен ознакомиться человек, желающий стать поэтом, — это с самим собой. Он исследует свой внутренний мир, внимательно изучая его во всех деталях. Овладев этим знанием, он должен всячески расширять его пределы. С первого взгляда задача кажется довольно простой: в каждом из нас постепенное развитие совершается естественным путем. Но в данном случае речь идет о том, чтобы стать настоящим чудовищем, наподобие Компрачикосов, что ли! Представьте себе человека, старающегося вырастить у себя на лице бородавку. Я говорю, что надо быть ясновидцем, стать ясновидцем. Поэт становится ясновидцем в результате долгого и строго обдуманного расстройства всех своих чувств. Он старается испытать на себе самом все виды любви, страдания, сумасшествия; он вбирает в себя все яды и оставляет себе из них лишь квинтэссенцию. Это непередаваемая мука,

пределы которую можно лишь при высочайшем напряжении всей веры и с нечеловеческими усилиями, мука, делающая его страдальцем из страдальцев, преступником из преступников, отверженцем из отверженцев, но, вместе с тем, и мудрецом из мудрецов. Он ведь познает **неведомое**, и если бы даже, сойдя с ума, он в конце концов утратил понимание своих видений, ему все-таки удалось созерцать их воочию! Пускай в этом безумном взлете погибнет он под бременем неслыханного и неизреченного: на смену ему придут другие упорные труженики; они начнут уже с того места, где он бессильно поник!" (стр. 27).

„Что говорят поэту по поводу цветов" } Символист.
„Пьяный корабль" } стихи.

„Алхимия слов" Рембо.

„Пьяный корабль" ведет его к Верлену.
Их дружба окончилась трагически: в 1873 г. во время ссоры Верлен стрелял в Рембо.

„Четверть года в аду" – автобиогр. Р.
После этого жизнь его – погоня за золотом в тридцати профессиях!

Стефан Малларме (1842 – 1898) – один из основных теоретиков фр. симв.

„Искусство для искусства!"

Сборники ст-тов { „Фавн" – 1876, „Стихи" – 1887.

Сборник теорет. ст. – „Отклонения" – 1897.

Учитель его – Бодлер.

Для Малларме „Стих – это все", музыка.
Он учитель всех и русских символистов.
Переводили его В. Брюсов, И. Анненский, М. Волошин.

Борьба против реализма и натурализма.

Ученики его – декаденты: Жюль Лафорг.
1) { (глубочайший пессимист, приверженец философии Шопенгауэра).
Подготовил „свободный стих".
Обрабатывал уличные песни, поэтому доступен, чем Малларме.

Все против – против того, что было!

2) Журнал „Символист" основал Гюстав Кан.
Теоретик „верлибризма".

3) Поль Фор – „Французские баллады" – 32 тома! и т. д.

Огромна роль парнасцев в формировании символизма (поэзии формализма и бесчувствия).

Андре Жид

Сначала символист, потом порывает. Пишет об имморализме бурж. общ. Против шовинизма — космополит.

Бесед. им-д. (,,Франция")

Жид в 1932 г. заявляет, что он порывает с бурж. обществом и переходит на сторону коммунизма. В 1936 г. — в СССР. Восхищается.

,,Тетради Андре Вальтера".
,,Стихотв. Андре Вальтера".
,,Трактат о Нарциссе".
,,Путешествие Уриана".
,,Беспочвенные — роман.
,,Болото" (Нищие).
,,Плохо прикованный Прометей" — 1899.
,,Имморалист" — 1902.
,,Тесные врата" — 1909.
,,Блудный сын" — 1907.
,,Подземелья Ватикана" — 1914.
,,Фальшивомонетчики" — 1926.
,,Путешествие по Конго" — 1927.
,,Возвращение из озера Чад" — 28.

Но когда вернулся во Фр. ,,Возвращение из СССР" и клевету возвел на сов. страну, на молодежь.

---

14 Гыйнвар. Кон [illegible]. Вак кына кар яуган гына. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Кондрата [illegible], Москуло, Нестеренко за двоичных [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] да, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Гл. II. Символизм и бельгийская литература конца XIX века.
Лемонье, Экоут, Роденбах, Метерлинк и Верхарн (писавшие на французском языке).

14 Гыйнвар. Кич. Бөтен буе кабат
саузыкта йөреп, рәхәтләнеп кайт-
тым. Бер 15 км. урман эченнән
йөргән идем. Внуковога барып
сокландым. Каравайлар, шыршылар кар
белән капланган дулкыннар. Ай яктысы
кояштай якты. Тынлык. Ай шаулаклы-
ган гына. Рафаэль сатып алып кайтты.
Яхшы. Бик матур, Иван Кирилловичның кулы-
ры вокзалга илтеп торабыз, үзем алып
калмаганга бик күңелсезләндем. Минем
заводта эшләүчеләр, институтка барганда ми-
нем кирәкле сатып алмаганымны күрде.
Зачетлар Политехнический музейда һәм Уни-
верситетская газета"нең философия вә пе-
дагогика бүлегендә эшләүчеләр! (8 подъ-
езд, 2 этаж, 14 бүлмә). Несчастно минем
конспектларда ярты сәгать эшләп карады
вә диалектик методны аңлап үзем-
өлеге белән объективный мәсьәлә тура-
сында язып бирдем. Үткән көн вак

кына һорауҙар бирҙе. Ә мин инде үҙем шундай философ — ундай һорауҙар бер ни ҙә бирмәм! Инде үҙем, мине философиянан дуға алмаҫһың! Георгий Яковлевич Нестеренко консультацияла мактаны. (Бик уның үҙе лә шундай ҙурма-ғандар эле.) Уның консультацияға ҡарап, бер һорау бирүе миңә бик ҡолайлы булды:

— Был „ВИЛ" ең кемә?

— Владимир Ильич Ленин! — тинем мин һәм уға ҡалдырҙым „Служу Советскому Союзу!" тигәне кеүек ҡыҙыҡлы килеп сыҡты.

Политехнический музейҙа мин дүрт ҡабат булдым. Бында Маяковский бик күп шиғыр сығарып яҙған, уны барҙа-рон уҡыған.

Электричкала ҡайтҡанда саңғы осон нукен кеҙе жеүҙен үҙе лә ҡалманы. Бик матур бер ҡарттың ире менән балалар кеүек шаярып килеүен ҡарап ҡайттым.

Ире бөгөн дүрт сәғәт кенә йоҡла-ған. Ҡатынының тубашына башын ҡуйып йоҡларға итә. Ә ҡатыны ҡуйҙырмай.

— Ҡара инде, Миша, бер ҡасан да бер йоҡламай. Ҡайтҡас йоҡларһың инде, — ти-

Ә Миңнаһир һаман үзенекен итә. Ә Карчы-
гы [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
белмәй [illegible]. Карчык минем карап на-
[illegible] [illegible] [illegible] башын [illegible] [illegible]. Ә
ул [illegible]-[illegible]! Башын [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] булды.
Карчык [illegible] [illegible] булса да, үзе
үк яратучан булса да, ире кирелләнде.
„Кайберәүс [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
кадерле, [illegible] [illegible]. Карчык минем карап,
[illegible] [illegible] [illegible]. Мин дә [illegible]
[illegible]. Бар [illegible] [illegible] [illegible]-
лар карашлары [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Хәзер [illegible] минем [illegible], [illegible]-
лай [illegible] булмас иде!

Минем бик [illegible] [illegible] [illegible]
күренекле булып районда, [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] булды. [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] — [illegible]. [illegible]
[illegible] сакла.

Ә бер көнне [illegible] [illegible] карашы-
мны кайтканда Рафаэл[illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] башын [illegible], [illegible] [illegible] минем
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] минем. Бүген Рафаэль [illegible] [illegible]
университетка [illegible]. Рәис минем.
Мин уйланып торып бик [illegible] кайттым.

15/I-54 15

Вопросы по зарубежной литературе.

+ 1. Бернард Шоу, Профессия м. Уоррен.
2. Андрэ Стиль. „Первый удар".
+ 3. Луи Арагон.
+ 4. Общая характеристика совр. зарубежной литературы.
Эпоха. Идеология. (1871 – 1953). } ?!!
+ 5. Натурализм. Представитель Н. Золя.
+ 6. Мировое значение Горького – основоположника соц. реализма;
+ 7. Творчество Золя („Деньги" „Евгений"? „Ругон Маккары", „Три города").
8. Поэзия Парижской коммуны.
9. Худ. проза Парижской коммуны.
+ 10. Маяковский и зарубежная литература.
+ 11. Декаданс (Шарль Бодлер).
+ 12. Мопассан. „Пышка", „Жизнь".
+ 13. Символизм.
+ 14. Влияние русской классич. л-ры и сов. л-ры на заруб. л-ру.
+ 15. Анатоль Франс – „Боги жаждут".
+ 16. Эмиль Верхарн.
+ 17. Ромен Роллан – „Кола Брюньон".

✓ 18. Джон Голсуорси.
✓ 19. Марк Твен. (Экзаменатор) И
✓ 20. Генрих Манн.
✓ 21. Томас Манн.
✓ 22. Анри Барбюс — „Огонь", „Ясность".
23. Совр. Англ. л-ра. Общая характеристика. О'Кейси.
24. „Три города" Золя.
25. Совр. Фр. л-ра. (общ. характ.) Барбюс, Арагон, Вюрмсер, Стиль.
✓ 26. Пабло Неруда.
✓ 27. Назым Хикмет.
28. Совр. нем. л-ра (общ. характ.) И. Бехер, Зегерс, Вольф.
✓ 29. Войнич. Роман „Овод" (25/I-54).
30. Говард Фаст.
✓ 31. Писатели м-ра в борьбе за мир.
32. Г. Гауптман.
✓ 33. Теодор Драйзер.
✓ 34. Генрих Ибсен.
✓ 35. Фридрих Вольф
✓ 36. Анна Зегерс.
✓ 37. Иоганнес Бехер.
38. Джеймс Олдридж 39. Д. Лондон. ✓
40. Совр. Амер. л-ра (Фаст, Драйзер, Мальц).

Ибсен

15 [illegible]. Ирсэн Лена [illegible] [illegible]-Зайченко [illegible] [illegible] драмында [illegible]. [illegible], а Лена [illegible].

Энэ Хенрик Ибсен драмында Луначарский-тэй [illegible] [illegible]. [illegible] „Враг народа" (Доктор Штокман) пьесаныхаа [illegible] [illegible]. [illegible] Ибсен драмында Плехановын [illegible] [illegible]. [illegible] план [illegible].

Хенрик Иохан Ибсен
(1828-1906).

Норвегийн [illegible] драматург. [illegible] буржуаз семейнэ. [illegible] [illegible] [illegible]. Поль Эрнст Ибсенде [illegible] характер [illegible]. Энгельс [illegible] [illegible]. [illegible] Ибсен [illegible] [illegible] [illegible]. Энгельсээс Эрнстэд [illegible] [illegible] [illegible]; Плеханов-да Ибсен драмында [illegible] [illegible] [illegible].

Жизнь и времени Ибсена

и всю Норвегию, все, что там происходит, возводить под категорию мещанства, а затем безоговорочно приписывать этому норвежскому мещанству, что считается характерным для немецкого мещанства. Но тут помехой являются два обстоятельства.

Во-первых, когда во всей Европе победа над Наполеоном ознаменовала собой победу реакции над революцией и лишь на своей родине, во Франции, революция еще настолько внушала страх, что из рук вернувшейся легитимной власти была вырвана буржуазно-либеральная конституция, Норвегия сумела завоевать себе конституцию, более демократическую, чем все существовавшие тогда в Европе.

И во-вторых, за последние двадцать лет Норвегия пережила такой расцвет в области литературы, каким не может гордиться ни одна страна, кроме России. Считать их мещанами или нет, но во всяком случае норвежцы создают гораздо больше духовных

ценностей, чем другие нации, и накладывают свою печать также и на другие литературы, в том числе и на немецкую.

Если вы взвесите эти факты, то должны будете признать, что они не вполне совместимы с включением норвежца в категорию мещан и притом мещан чисто немецкого покроя, по моему мнению, факты эти обязывают нас точнее определить специфические особенности норвежского мещанства.

И вот вы, вероятно, найдете, что тут обнаруживается большая разница. В Германии мещанство является плодом неудавшейся революции, прерванного и задержанного развития, оно получило свой своеобразный резко выраженный характер трусости, ограниченности, беспомощности и неспособности к какой бы то ни было инициативе благодаря Тридцатилетней войне и следующей за ней эпохе, когда все остальные крупные народы переживали бурный рост. Характер этот немецкое мещанство сохранило и впоследствии, когда Германию снова подхватил поток исто-

рического развития; он был достаточно силен, чтобы наложить свою печать и на все остальные общественные слои Германии в качестве всеобщего немецкого типа, пока наконец наш рабочий класс не прорвал эти узкие рамки. Немецкие рабочие как раз в том отношении являются самыми ярыми „отрицателями отечества", что они сбросили с себя немецкую мещанскую ограниченность.

Таким образом в немецком мещанстве надо видеть не нормальную историческую фазу, а доведенную до предела карикатуру, образец вырождения.

Напротив, в Норвегии мелкое крестьянство и мелкая буржуазия — с небольшой примесью средней буржуазии, ~~—~~ каковыми они ~~—~~ примерно были в Англии и во Франции в XVII веке, в течение ряда столетий представляют собой нормальное состояние общества. Здесь не может быть речи о насильственном возвращении к устарелым формам развития из-за неудавшегося крупного движения и из-за

какой-нибудь предыдущей войной. Вследствие своей изолированности и природных условий страна отстала, но общее ее состояние все время соответствовало производственным условиям и благодаря этому было нормальным. Лишь в самое последнее время в стране спорадически появляются начатки крупной промышленности, но для самого могучего рычага концентрации капиталов — для биржи — тут нет места; к тому же консервирующее влияние оказывает огромный размах морской торговли. В то время как повсюду в других государствах пароход вытесняет парусные суда, Норвегия все увеличивает свое парусное судоходство и обладает если не самым крупным в мире, то вторым по величине парусным флотом, принадлежащим главным образом мелким и средним судовладельцам. Так или иначе это внесло движение в старое застойное существование, и движение это, по-видимому, отражается на развитии литературы.

Норвежский крестьянин никогда не был крепостным, и это обстоятельство — как и в Кастилии — накладывает свою печать на все развитие. Норвежский мелкий буржуа — сын свободного крестья-

ина и вследствие этого он — настоящий человек по сравнению с жалким немецким мещанином. Точно так же норвежская женщина из мелкобуржуазной среды стоит неизмеримо выше немецкой мещанки. Каковы бы ни были недостатки ибсеновских драм, в них все же отображен хотя и маленький, средне-буржуазный, но неизмеримо выше немецкого стоящий мир, в котором люди еще обладают характером, способны к инициативе и действуют самостоятельно, хотя часто и причудливо с точки зрения иноземного наблюдателя".

Роза Люксембург говорит, что Ибсен при всей огромной талантливости не обладал таким образованием, которое открыло бы перед ним основные тенденции его эпохи, и дал поразительно мало положительного.

Бегство Ибсена в Рим в 1864.

Со времени этого бегства начинается новый период в творчестве и в жизни Ибсена. Это будет период борьбы за человеческую цельность и

величие, как их представляет себе крепкий мещанин, и против ненавистного для крепкого мещанина слабодушия, двоедушия, против того, что свидетельствует о разложении его собственной крепости, или против тех черт, какие он видит в своем сыне и враге — крупном капиталисте. (Луначарский).

„Бранд" (1865) и „Пер Гюнт" (1867).

Бранд — это образ цельного и сильного человека, учителя этики, который напоминает всем и по всякому поводу о необходимости для человека быть цельным, прекратить вечный самоанализ, прекратить вечную борьбу импульсов, перестать признавать должным одно, а делать другое, перестать совершать поступки, вызывающие потом угрызения совести и т.д., а решаться сразу, за решение держаться до смерти и этим достигнуть того единства, в котором заключается объективная сила человека, и красота его, и этическое достоинство. Вот сущность учения Ибсена.

Но отсутствие практической программы превращает все это в пустую форму.

Идеал его есть только идеал. Что такое этот идеал — неизвестно. В этом трагедия Ибсена.

Ибсен хочет звать свой народ все выше и выше. Но куда? Это неизвестно самому Ибсену. Получается полная мистика.

Все-таки Бранд сильный и положительный тип. Противопоставляется ему отрицательный тип —

„Пер Гюнт". Это изображение человека, который размягчается, гнется, видоизменяется в зависимости от обстоятельств. Мягкий, как воск. Принимает любую форму. Он подобен луковице, с которой можно снимать ее одежды и таким образом уничтожить ее всю, кроме одежек. У него нет ничего за душой.

По Ибсену, его спасет только норвежская женщина Сольвейг, которая любит его, несмотря на все недостатки его. 1/ Гюнт — сатира против романтического духа, проникшего в маленькую страну ~~[illegible]~~ Ибсена; 2/ подчеркивается тоска по монументальному, им-

конкурирующему самоопределению; 3) как бы программа, надежда на спасение каких-то внутренними путями, просветлением, которое можно найти в своих чувствах, в своем доме и т.д. Пессимизм, отступление, конечно!

"Цесарь и Галилеянин" (1873) — отчаяние возрастает.

Юлиан сильный, как Бранд. Но эпоха его подавляет. Великая личность бессильна — эта идея часто приходит в голову Ибсена.

В Короле Хоконе — Гегелевская идея.

А правильную идею Ибсен мог бы найти, только оторвавшись от своего класса и перейдя к пролетариату, но на это Ибсен был неспособен. Юлианом быть — сопротивляться наступающему капитализму, как Юлиан, значило быть против наступления истории.

Другой период Ибсена почти реалистический. Он берет свое время, свою современную среду и современные проблемы. Но есть некоторые приемы символизма. (Двойное значение всех фактов, речей). Все драмы этого периода — борьба против капитализма: разврата, жадности и мещанства.

Но герои их — сами жертвы внутренней трещины, укоризны; разрушается в дальнейшем все их будущее.

Еще в своем „Эпилоге" Ибсен причисляет сюда (конечно, символически) даже искусство. „Пренебречь живой женщиной для того, чтобы, использовав ее как натурщицу, превратить ее в предмет своей славы — это значит совершить преступление, которое не простится. Надо держаться ближе к крови, к земле, к непосредственному, к индивидуально живому и конкретному. Устремляясь на своем большом корабле в большое плавание, ты, превратившийся в капитана мещанина, совершишь крушение именно потому, что безумие твоей цели заставит тебя совершить множество преступлений по отношению к живой ~~живой~~ жизни, а она за это разобьет самую твою волю. (Луначарский)

Это уже было предчувствием дальнейшей точки зрения Ибсена.

Тут происходит такой диалог:

Ибсен: Человек должен иметь великую цель и принести ей все в жертву.

Капитализм: Моя великая цель-нажива, я все принесу ей в жертву.

Ибсен: Твоя цель слишком бесчеловечна и потому ты сам осужден стать жертвой этой бесчеловечной страсти.

Таким образом Ибсен не может сказать, какова же должна быть цель человека, но, требуя от человека героизма, он отвергает его торгашескую, его циническую, современную ему формулу — капиталистическое накопление.

Требовать правды во всех человеческих отношениях, бороться с лицемерием, срывать все — всяческие человеческие маски — ~~[illegible]~~

задумана. Дикая утка Ибсена.

Но герой Ибсена Грегерс не является этим рыцарем истины, а ее Дон-Кихотом. Служение истине приносит ему только новые лишние мучения. Он становится смешон в своем фа-

наружно. Вывод отсюда: надо быть идеалистом; в некоторых случаях обман есть вещь спасительная.

Это — компромисс. И Ибсен сам является здесь „дикой уткой" с надломленными крыльями.

Еще более глубокий удар по себе самому наносит Ибсен пьесой „Гедда Габлер" о женщине-снобе. Ибсен здесь как бы иронизирует над самим собой.

Расстроенность звучит и всей замечательной пьесе „Доктор Стокман" или „Враг народа". По существу это — пьеса борьбы честного крепкого человека против капитализма. Капитализм приходит с определенной ложью. Основывается курорт, который в самом деле бесполезен, даже вреден. Однако он приносит доходы. Вскрыть механизм в основе предприятия значит оставить без дохода многое множество людей. Но правда должна быть сказана, — отсюда конфликт.

Ибсен не видит однако никаких реально общественных сил, которые могли бы поддержать правдоносца.

Какой же вывод? Должен ли доктор Стокман молчать? Нет, он должен говорить. Может ли он надеяться при этом на победу? Нет, она невозможна в настоящее время. Есть только весьма ненадежный и слабый луч, что когда-то, в далеком будущем, человечество изменится и что можно педагогически действовать в этом направлении.

Так что же делать? Исполнить свой долг и остаться одиноким.

Конечно, Стокман не враг народа. Заглавие дано иронически. Будучи другом правды, он старается растоптать несомненно вредоносную ложь. Но народ не хочет такой дружбы, народ слеп, народ глуп, а потому в конце концов все-таки Стокман – враг народа, враг общества, потому что он враг масс, не верит в них; враг потому, что он каждому хочет сказать: „Не надейся на массы, надейся только на себя."

Но разве это мудрый совет?

Это не худший совет, а результат отчаяния, причем это отчаяние это было продиктовано не только гнетущей европейской обстановкой, т.е. объективными условиями, сколько собственным коренным мещанским индивидуализмом Ибсена, т.е. его социально-субъективными условиями.

Чем дальше, тем больше Ибсен в своих пьесах уходит от реализма в символизм (и [illegible]?).

Реализм и символизм всегда боролись в Ибсене и последний получил в конце преобладание.

„Доктор Стокман" пьесасын да укып сөйләдем. Луначарскийның фикере ясалган да дөрес. Доктор Стокман дүртенче һәм бишенче пәрдәләрдә Ибсенның рупорына әйләнә һәм азакдан дивом да бер асыл Анай:

„Фру Стокман — опять открытие?!

Доктор Стокман — Ну да, ну да! (Собирает всех вокруг себя и говорит точно по секрету) Дело в том, видите ли, что самый сильный человек на свете — это самый одинокий!"

15/I-44. 7/I. Хенрик Ибсен — „Избранные драмы" перевод с норвежского А. и П. Ганзен под ред. М. А. Дьяконова Ленинград – 1935 г. („Враг народа"!)

(Плехановы друковаг укоти.м.) Г. В. Плеханов Сочинения, том XIV. Под ред. Д. Рязанова. Искусство и литература.

<u>Генрик Ибсен</u>.

Как драматург, он был едва ли не выше всех своих современников.

Конечно, те, которые сравнивают его с Шекспиром, впадают в очевидное преувеличение. Как художественные произведения, его драмы не могли бы достигнуть высоты драм Шекспира даже в том случае, если бы он обладал колоссальной силой Шекспирова таланта.

Даже и тогда в них далеко было бы присутствие некоторого нехудожественного, — скажу больше, — антихудожественного элемента. Кто внимательно читал и перечитывал драмы Ибсена, тот не мог не заметить наличности в них этого элемента. Именно благодаря этому элементу, его драмы, местами полные такого захватывающего интереса, местами становятся почти скучными.

+ Ибсен один из величайших профессоров и бунта человеческого духа".
(Дунк).

Он был стеснен в направлении своей жизни (сам Ибсен).

+ Когда человек дорожит „бунтом" ради „бунта", когда он сам не понимает, к чему бунт должен приводить, тогда его проповедь по необходимости становится туманной. И если он мыслит образами, если он художник, то туманность его проповеди непре-

менно приведут к недостаточной определенности его образов. В худ. произведении встречается элемент отвлеченности и схематизма. И этот отрицательный элемент несомненно присутствует, — к большому вреду для них, — во всех идейных драмах Ибсена. (стр. 194).

Анализ „Бранда" Плехановым.

Плеханов, как и Луначарский, сравнивает Бранда с Дон-Кихотом. „Но Сервантес смеется, между тем как Ибсен проповедует".

Ибсен привлекателен своим нравственным беспокойством; своим интересом к вопросам совести, моральным характером своей проповеди. Но его мораль так же отвлеченна, а потому так же бессодержательна, как мораль Канта.

Символизм, это — нечто в роде свидетельства о бедности. Когда мысль вооружена пониманием действительности, ей нет надобности идти в пустыню символизма.

Анархизм лирики Ибсена своих или поэзии своея (за тирады доктора Стокмана против „компактного большинства" и против всеобщего избирательного права.

Ибсен ненавидел государство.

Можно подумать, что Ибсен начитался сочинений М. А. Бакунина.

Ибсен – идеалист.

Ибсен не только держался идеалистического метода решения общественных вопросов, но в его уме эти вопросы всегда получали слишком узкую формулировку, не соответствующую широкому размаху общественной жизни в современном капиталистическом обществе. И этим окончательно уничтожалась всякая возможность найти правильное решение. (20)

В чем причина?

Все ~~это~~ дело тут во влиянии на миросозерцание Ибсена той общественной среды, в которой он родился и вырос.

— Влияние всякой данной

общественной среды и сказывается на себе не только тот, кто уживается с нею, но так же и тот, кто объявляет ей войну.

(Плеханов, стр. 211).

Характер отрицания определяется характером того, что подвергается отрицанию.

То, что он писал Брандесу о друзьях, поистине поучительно.

„Друзья — слишком дорогая роскошь, и тому, кто весь свой капитал вложил в свое призвание, в миссию своей жизни, тому не по карману обзаводиться друзьями. Слишком дорого обходятся друзья не в силу того, что делаешь для них, а в силу того, что из-за них отказываешься сделать". Таким путем можно прийти, — как и пришел Гете, — к странному эгоизму. Но этот путь во всяком случае проходит через полное, всестороннее увлечение своим званием.

(Например, Бранд).

Ибсен вообще был равнодушен к политике, а политиков он, по его собственному признанию, просто ненавидел. Его мышление было аполитическим. И это, можно сказать, — главная отличительная черта его мышления, в свою очередь хорошо объясняющаяся влиянием на него общественной среды, но приводившая его к целому ряду самых мучительных и самых безвыходных противоречий.

(стр. 2[illegible]).

Свое отношение к политике и к политикам Ибсен сам очень хорошо характеризует следующими словами: „Мы живем крохами, упавшими со стола революции прошлого века, — писал он в 1870 г., — эта пища уже давно жевана и пережевана. Идеи тоже нуждаются в новой пище и в новом развитии. Свобода, равенство, братство — теперь уже не то, чем были в эпоху покойной гильотины."

(Плеханов, стр. 220).

„Политики упорствуют в непонимании этого. Вот почему я ненавижу их. Они хотят частичных, совершенно поверхностных, политических революций. Пустяки это. Важен лишь бунт человеческого духа!"

(Ибсен).

Ибсен потому ушел в область морали. Для него это важнее. Ибсен стал на точку зрения индивидуализма.

Мораль

Мораль ставит себе целью усовершенствование отдельных лиц. Но ее предписания сами коренятся в почве политики, понимая под этим всю совокупность общественных отношений. Человек есть нравственное существо только потому, что он есть, по выражению Аристотеля, существо политическое.

Робинзону на его необитаемом острове не было нужды в нравственности. Если мораль забывает об этом и не умеет построить мост, который вел бы от нее в область политики, то она попадает в целый ряд противоречий. (стр. 224).

Мораль

Индивидуумы совершенствуют себя, освобождают свой дух и выявляют свою волю. Это превосходно. Но их усовершенствование или ведёт к изменению взаимных отношений людей в обществе, и тогда мораль переходит в политику, или же оно не касается этих отношений, и тогда мораль скоро начинает топтаться на одном месте; тогда нравственное самоусовершенствование отдельных лиц оказывается само себе целью, т.е. утрачивает всякую практическую цель, и тогда усовершенствованные индивидуумы в своих отношениях с другими людьми уже не имеют надобности справляться с моралью. А это значит, что мораль уничтожает тогда сама себя.

Это и случилось с моралью Ибсена. Он твердит: будь самим собою; в этом высший закон, нет греха более тяжкого, чем грех против этого закона. ...Правда, заповедь „будь самим собою" относится, как мы уже знаем, только к „героям", а не к „толпе". Но мо-

раль героев драмы должна иметь какие-нибудь правила, а их мы у Ибсена не находим. Он говорит: «Дело не в том, чтобы хотеть того или другого, а в том, чтобы хотеть того, что человек безусловно должен сделать именно потому, что он остается самим собой и не может иначе. Все прочее ведет только ко лжи». Но беда в том, что и это ведет к самой очевидной лжи.

Весь, неразрешимый, с точки зрения Ибсена, вопрос состоит в том, чего именно данный человек <u>должен хотеть</u>, «оставаясь самим собою». Критерий долженствования заключается не в том, безусловно оно или нет, а в том, куда она направляется. Всегда оставаясь самим собою, не справляясь с интересами других, мог бы только Робинзон на своем острове, да и то <u>лишь</u> до появления Пятницы.

Ибсен запутывается, не умеет найти выхода из области морали в политику. Мораль его без изъяна.

Настоящий революционер ни от кого не станет требовать ненужных жертв. Но не станет единственно потому,

что у него есть критерий, позволяющий ему отличать нужные жертвы от ~~ненужных~~ ненужных. А у Бранда такого критерия нет. Формула: „все или ничего" не может его дать; его надо искать вне ее.

Форма убивает у Бранда все содержание.

Эта слепота Бранда неизбежно ведет отрицание отрицания, и это делает ее совершенно бесплодной.

Опять мещанская среда, окружавшая Ибсена.

„Я более поэт и менее социальный философ, чем это обыкновенно думают" (Ибсен о себе).

Символы – слабая сторона творчества Ибсена. Его сильной стороной является бесподобное изображение мелкобуржуазных героев. Тут он является несравненным психологом.

(образ Доктора Стокмана).

Но гора рождает мышь – это всё случается в драмах Ибсена и в его во всем мироосознании.

«В начале было дело», говорит Фауст. Но этого-то и не понимал Ибсен, говоря о «нравственном» освобождении.

Ибсен хочет освобождения народа. Но не знает как это сделать, он не был социалистом и на «социал-демократические вопросы» Ибсен взглянул с своей обычной, т. е. с «исключительно моральной», а не с политической точки зрения.

Ибсен осужден был на безвыходные блуждания в пустые абстракции. Это было для него огромным несчастьем. Он сказал о себе, что его жизнь была «длинной, длинной страстной неделей». Этому нельзя не поверить.

Этим своим несчастьем он был обязан норвежской общественной жизни.

Ибсен пессимист. Он сам говорит, что одним из основных мотивов его творчества была противоположность между желанием и возможностью. Это основное.

Культ индивидуализма от того, что его мораль не нашла себе выхода в политику.

„Зачем портить наш могучий и богатый русский язык неуклюжими провинциализмами?"

(Плеханов, „Сын доктора Стокмана" Гамсуна).

Плехановның мәкаләсе, әгәр художество әсәрләрендә язучы диалектлар[illegible]ны да, миңа бик ошый. Бу мисал Плеханов [illegible] [illegible]. Укырга кирәк аны, бәлки [illegible] [illegible]рак, әйбәтрәк. Минем [illegible] [illegible] бик мөмкин иде. Соңгы [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] искусство бер [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Плехановның [illegible] [illegible] бик күп мәсьәләләр хакында фикер йөртергә әйдәр. Ул [illegible] [illegible] [illegible] белерле! [illegible] да [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Бу [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Әле бик образлы, фикерле, мәгънәле.

---

16 гыйнвар, төн. Д. Лондон

Джек Лондонны укыдым. Мин аның хакында бик күп ишеткән идем. «Тормышка мәхәббәтне» башка да бер нәрсәсен дә укымаган идем. Ә хәзер аның миңа бик нык кызыксындыра. Шуның өчен Ибсен миңа [illegible] да, Джек Лондонны укырга булдым. Ул рус [illegible] аның [illegible] укырга, ә аннан соң «Мартин Иден»ен укырга кирәк. Калганнарын [illegible] укырмын инде. Хәзер вакыт бик аз. Болай да мин бүгенге дә күп [illegible]. Хәзер инде [illegible] башлар. Ә [illegible] бик нык орфография да әле. [illegible] сак [illegible] укып. [illegible] бик [illegible]. Мин аз укыйм да, файдалырак укыйсым килә. Ә [illegible] бик [illegible] миңа өчен. Бүгене дә хәзер өчен. [illegible] вакыт булмаса, белем җыелмый. Хәзер укып калмаса, бик күп нәрсә [illegible] мөмкин. Әле укымаганга мин [illegible] укыйсы килә. Соңгы берәр [illegible] укырга [illegible] иде. Хәзер мин [illegible] бүгенге [illegible] укыйм.

Джек Лондон — зохиол

„Что значит для меня жизнь".

Лондон бичгээ [illegible] ид-
[illegible], [illegible] [illegible] марксист(?) [illegible]
[illegible]. 1906 онд [illegible]! [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Лондон.

---

16 Зул Дугар. VI. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] бурхан. Нэгэдэр(?) [illegible] бурхан.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ка-
равай [illegible] [illegible] [illegible].
Уран сайхан, [illegible]. Нэгэ-
дэр [illegible], [illegible] бар [illegible]. [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] да
[illegible] [illegible] [illegible]. Лермонтов-
ын [illegible], Демоны(?) [illegible] [illegible]-
дом. [illegible], [illegible], [illegible]-
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] за, [illegible]-
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible].

Әсмәндәр укыганда һич кызыклы як-
ны юк булып калды. Әгәр Лондондагы
Мартин Иденны даими түгел кирәк.
Әй, мантым! Яраклы килмәде, уйламадыр-
за вакыт юк.

Бына кич җ булды. Дәвала
дым-дым. Көн-дә бурап да базар-дыр.
Мартин Иденнең үзенә окшаудыр бик
[illegible]. Әйберләре уе – мин. Ни сәбәп
[illegible] микән. Ә [illegible] [illegible]
[illegible]. Кич булдым [illegible] [illegible]
бөтә [illegible] – як [illegible] [illegible] [illegible]. Карап
[illegible] [illegible]!

Бына Лина да кайтты. Тө-
[illegible] уе бөтен бала-лар кебек уз
[illegible] [illegible] булмаганда. Ни [illegible]-
нә дә белмәдем. Үзенә [illegible] [illegible]-
нә карап горабыла кил уба.

Уе безнең дәваныгы бөтә [illegible],
бөтә кара, бөтә [illegible] кебек. [illegible]
[illegible] [illegible] кызыклы [illegible], [illegible].

Бына уе [illegible]. Укырга
[illegible] булса кирәк. Әле [illegible] [illegible]-
ме. Ярый, микән да укырга кирәк.
Бик [illegible] [illegible]. Экзамен бармавы
гел [illegible] гора.

„Нет бога, кроме Непознаваемого, и Герберт Спенсер пророк его."
(Мартин Иден Спенсера из [illegible].)

VII, 17 [illegible]. ([illegible] собр. 3).

В своих скитаниях по широкому, без конца изменяющемуся миру Мартин научился одному мудрому правилу: „Играя в незнакомую игру, никогда не делать первого хода. Это правило тысячи раз оправдало себя на деле; к тому же оно развивало наблюдательность.

Лондон [illegible] Горький [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible].

Прикосновение его руки к ее руке было красноречивее любых слов, непосредственное ощущение его силы действовало сильнее, чем строчки и рифмы, сильнее, чем повелевающее [illegible] суть поколений влюбленных

Словесные объяснения затронули бы прежде всего разум Руфи, тогда как прикосновения руки, мимолетная близость действовали непосредственно на таившийся в ней инстинкт женщины. Разум ее был юным, как она сама. Но инстинкт ее был стар, как человечество, и даже еще старше. Он родился в те давние времена, когда родилась сама любовь, и силе его древней мудрости уступали все тонкости и ухищрения позднейших веков. (И потому разум Руфи молчал. Она не обращалась сама к нему, не отдавала себе отчета в том магическом воздействии, которое Мартин оказывал на ее душу, томившуюся по любви. Что Мартин любит ее, было ясно, как день, и Руфь наслаждалась проявлениями его любви — блеском глаз, дрожанием рук, краской, то и дело заливающей его щеки. Иногда Руфь как будто раздразнила Мартина, но делала это так робко и так наивно, что ни он, ни она сама не замечали этого. Она трепетала от радостного сознания своей женской силы и, подобно Еве, наслаждалась, играя с ним и дразня его.

(223-227)

17/I. Лондон. «Мартин Иден» (1909)

А самое лучшее у каждого человека всегда то, в чем он больше всего смыслит, на чем он специализировался, чему посвятил всю свою жизнь, о чем думает и даже мечтает днем и ночью... В конце концов в этой сфере он лучше всего. Жизнь так коротка, и мне всегда хочется взять от человека все самое лучшее, что в нем есть. (369).

18 гыйнвар, I. (Бигелә сәбәп 3).

Мартин Иден! Нинди куркыныч синең фаҗигаң! Кайда син, элекке Мартин Иден? Аңлап синең фаҗигаңдә фикер! Ләкин мин синнән бөтенләй икенче фаҗига, бөтенләй икенче максат белән [illegible] кайда үлсәм. Бөтенләй бик синең фаҗигаңа карап минем бик курыкма. Минем бик аңлап булган сакта мин синне бер сак исем [illegible], [illegible] бумагалым.

№ 3 85

Жизнь и сон

Вся жизнь его была в прошлом; она померкла, увяла и склонилась к закату. Мартин вспомнил, как много он теперь спит и как хочется ему все время спать. А недавно еще он ненавидел сон. Сон похищал у него драгоценнейшие часы жизни. Он тогда спал четыре часа из двадцати четырех и, значит, на четыре часа меньше жил. Как он тогда томился сном! И как он теперь томится жизнью! Жизнь была уныла, и вкус от нее оставался горький. Вот где таилась его гибель. Жизнь, не стремящаяся к жизни, идет путем к смерти. (488 стр.)

А ведь он любил Джо. Но Джо был слишком полон жизни, и соприкосновение с ним было теперь для Мартина болезненно. Для его усталой души это было чересчур большим грузом. Когда Джо вдруг сказал, что когда-нибудь они еще наденут

перчатки и побоксируй, Мартин чуть не закричал от боли.

— Полно, Джо! Ты должен завести в своей прачечной те самые порядки, о которых ты говорил в „Горячих Ключах". Никаких сверхурочных. Никакой работы по ночам. Приличная плата. И ни за что не нанимай детей! Ни под каким видом!

Джо кивнул головой и вынул записную книжку.

— Я сегодня перед завтраком набросал правила. Вот, слушай.

(стр. 489)

Мартин усмехнулся и в глубине души удивился, почему вообще человеку приходит желание жениться? Это казалось ему странным и непонятным. (490 стр).

Жизнь была для Мартина Идена мучительна, как яркий свет

для человека с больными глазами. Жизнь сверкала перед ним и переливалась всеми цветами радуги, и ему было больно. Нестерпимо больно. (487 стр).

Нового рая он не нашел, а старый был безвозвратно утрачен.

Он вспомнил одно из безумнейших положений Ницше, где тот подвергал сомнению все, даже самое истину. Что ж, может быть, Ницше прав! Может быть, нигде, никогда не было, нет и не будет истины. Может быть, даже самое понятие истины нелепо. Но его мозг быстро утомился, и он рад был снова улечься в кресле и подремать. (492 стр.)

Мартину было больно жить. (492 стр).

Бөтен! [illegible] [illegible] бүгенгеге [illegible] Мартинда [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... Кеше [illegible] [illegible], андый [illegible] [illegible] [illegible]...

Сэдэв-7. Мартин! Чиний тавилан бол дэндүү гунигтай [illegible] юм. Гэхдээ чи-[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ни-сэх [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] бол, чиний [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible] ба-ка [illegible] [illegible]: «Самое дорогое у человека — это жизнь!..»

[illegible], бол [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], Мартин!

Чиний [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] да [illegible], Мартин.

Жек Лондонд бол ни-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Бас [illegible] [illegible] [illegible]. Америкаас, Жек Лондон Америка-[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] да [illegible] [illegible], [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] АНУ [illegible]! ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible].

№3 85

18 гыйнвар, I. (Көндез).

Ике жулик, бер студент һәм әдип.

Бүген көн буйдан бакан. Көн буенча уз-
ем „Казак" курсантларына олагандым.
Эшлә [illegible] курсантлар [illegible] курсант,
сәгать 12 дә [illegible] килеп [illegible] да
ас калайны калала китереп. Юлда да,
[illegible] да акча юк. Интернатта
минем перевод бар [illegible]. Бер кай-
дан да килер урын юк. Кендән
[illegible]? Аптырадым. Әйдә самолет
алырга абарырга [illegible] инде. Бон-
ны әйтсәндер?.. Бер 200 чын булырга
[illegible]. ~~Кон~~ Ревизорлар белән сөй-
ләшәлмәсән, [illegible], курка-курка йөрергә
[illegible] да [illegible] барам! Үзем Д.
[illegible] биографиясен укыйм.
[illegible] [illegible] [illegible] бик
[illegible]. [illegible] да бүген бик [illegible].
Кар [illegible]. [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] кондуктор кызык. Акча ала-
сакка бик [illegible]. Рафаэльгә
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

дә кайтмыйсызмы да килмәсме? Уйлыйм кай-
чан сакла бик якълама булмыйча ми-
нем алдымда килмәс. Бигерәк дә кай-
чан бер бәндәсе гына бәхәсләрдән кул
лар минем күз алдында бик [illegible]-
тән кала. Анда романда [illegible]
да [illegible] килмәс. Әмма ак-
са мәсьәләсендә безнең бер нинди
дә [illegible] юк. Уйлыйсы-
мыкыз, минеке — узды.

Бик институтка бардым, пе-
реводны алмадым, [illegible] да [illegible]
[illegible]. Әллә берәрсе [illegible] инде
[illegible] 26 [illegible] [illegible] микән! Бер-
[illegible]. Бигерәк дә нәсел укытучыга
„Гариповка Студентка" дип [illegible] бе-
ре килгәч [illegible] [illegible] булды.
Кем әле [illegible] бит! „Студент" [illegible]
[illegible] [illegible], менә нәсел укытучыга
[illegible]дар! [illegible], [illegible]!..

Почтага бардым, перевод
радиокомитеттан юк! Әмма [illegible]
[illegible] бер әйбер дә [illegible] дә юк,
[illegible] да юк. Кем [illegible]-
не [illegible]. Берәр [illegible] [illegible]
микән? Белмим. Шулай да перевод-
ны радиокомитеттан булмый [illegible].

торгэн. Исәнмесез, әфәндем! Акса алып сәк-
кас, Искәндәр Гумәмаров осорагыз.

— Рәхим, бер кумесез гомлезә? — ди.

Мин бит кун сөбарын бирзен
дә столовайга кирдем.

Минем Анва ике жирнек ки-
леп утырганнар. Берсе минем төп-
дзарга егет — Валерий, икенчесе бер
бизнзон гына ун дурт төпсге уз ке-
уек малай — Леонид. Аларда минем
Лондондой куре, бит малай Донек
Лондонде кайлар алып кирре. Мин
рәх ва калдым. Сиз ик Дзоусела-
рыннан минем кишерлекләргә дзоусерлар-
зы ла бела. Трифоновның „Сурен-
рр" повесен ри кирлан белмадым.
Уйлап шул рәхлен рәхя алдыгы мине
алмаранда калдырды. Ә шеле егет
дик кызлар турапында кайлар. Мин
бик кызларына белмадым. Илекдә-
дер гел кондгем киле утырдым. Эч-
ми кергә мин борылыб уз кишерләрә
булып куренден, акрыл. Мине аракы
мендә бол ларва булдырлар. Аны
мин бан эшмәдем. Шулай да улар ти-
кыргә сорав вас, Урал сукан зерек до,
ваныр улардан голодем белмадым.
Бизнзон малайзы аракыны кылу

кеүек яуҙырған йөрәк ҡабыҙҙы күпме.

— Һин нимә беҙгә төбәп? — ти-
нем уның күҙҙәренә ҡарап.

Ә ул миңә бик иғтибарлы
ҡарап алды ла:

— Ә нимә? — тине.

Мин бер аҙ өндәшмәй алмай
торҙом хатта.

— Күҙ йөгөрөк! — тиеп
аҙаҡтан. Ул көлдө.

— Беҙгә лә гел!

Был күҙҙәрҙән мин улар-
ҙың бөтә фекерҙәрен аңланым.

Уларҙың һөйөшөүе миңә
бәхетле эш булһа ла, миңә хатта
улар өйрәнсектәр.

Бөгөн улар Киев вокзалын-
да ... китәләр. Улар бөтә
... заһәт ... ҡына да
һөйөшкән кеүек ... һөйөшәләр
миңә.

Кисәгә Валентинаһы үҙе
оло ... сыҡҡандар, 180 сум ак-
саһын алып колхозға.

Улар мине ... да ...
..., оформировка ... заказ бир-
ҙеләр.

— Һин бит ..., ...

кемлегендә белдек без. Сугыштырган әк-
ият тамак ук доңгыла! h.б.

Мин ашап бүлмәмдә да улар-
ның торуына да, ераклашуына да ыш-
анмыйм.

— Курыкма! Миңа әйт!

Официантка улар кәгазьләре-
ген аксанлы кубереп чәчәк савытына
куйдылар. Мин дә үземдәге бокалар-
[illegible]
үзендәге касәларын кертергә үзем дә ки-
зем. Официантка уларга карамас-
ма, миңа курка бүген, бүген дә
ачылмаган кебек булды. Бүтәнгә бир-
ган савытын калды, мин алмадым.

— Рәхмәт! — дидем.

Ул китеп бара иде.

Җиләкләрне менә тутламә-
сына да — күрдем. Улар күтәрелеп-
тән калдылар. Мин уларга никадәр ок-
шамавымны аз гына аңламадым. Мин
уларга үзем кебек үк кеше итеп кара-
дым. Улар моны бик яхшы аңладылар.

Кайтканда ике кыз килеп
тидемләр дә, дәресләр миңа:

— Бездә ашап сөйләү әдәп түгел-
икән дию. Мин Мефистофель кебек
көлеп җибәрдем. Кызлар миңа бер аз ие-

ретерок кауя курендэсъ. Михайлов-
дэсь. «Ах да, улица, пьяна...» дэс
тырмытэ торзэз кылэ дошкэ. Тодмо-
ка сокканда карасьвоз дошон, фо-
нарзэр эз докан вайтэ инде. Кон
бурка утьо ло, нисекэр мыц ку-
гвелле, ротэ. Троллейбуска ла
[illegible] дорапали кылмоно. Бульвар
бурмон Арбатка огланын.
Тэле карзэрь дзорон карон
калёдын куз [illegible] кирмоно. Бала
кауя ме ум.

Джек Лондон

Стремительность, с которой росла литературная известность Лондона, соответствовала тому упорству, с каким, по-видимому, работал писатель. Он установил для себя чрезвычайно жесткий режим и неуклонно следовал ему, работая порою по девятнадцати часов в сутки. За шестнадцать лет напряженного творческого труда Лондон написал около пятидесяти книг.

+ „Упорство — вот тайна писательского мастерства, как и всего остального", — говорил Лондон.

Лондон любил человека, хотя и знал, как уродует его порой буржуазное общество. „Не зная никакого бога, я сделал человека предметом ~~своего~~ поклонения. Конечно, я успел узнать, как низко он может пасть. Но это лишь увеличивает мое уважение к нему, ибо позволяет оценить те высоты, которых он достиг."

19 Гыйнвар, II.

Кичә бүген кар яуды. Кичә бүген Мопассанның и Бор-мон романын укыйым.

Карагыз- [illegible] кой ос-кос [illegible]! Әле [illegible] укып бетердем. [illegible] Рәшит [illegible] ка-[illegible] [illegible]. [illegible] да әле [illegible]-ка [illegible]. [illegible] укып [illegible]-рак! [illegible] кайдандыр [illegible] укы-[illegible] [illegible].

Рәшит [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] бар. [illegible], кайдан [illegible]. [illegible] [illegible] вакыт юк.

Мопассанның и [illegible]-[illegible] [illegible] башка, [illegible] [illegible] да укып совыкча корык.

[illegible] бик [illegible] Мопас-сан, зур [illegible], бик зур. [illegible] заманы-ның бозык [illegible], [illegible] бозык за-манын бик [illegible] белә. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] укырга корык [illegible].

20 гыйнвар, III.

Марият!

[illegible]

матур йәшәгән ғаилә. Һәр эшебеҙ шулай да бер борсолмаҡ юҡ кеүек был саҡта.

Беләһеңме, Мариҙә, ғаиләбеҙ-ҙә балаға булған эсә кешеләренең саф-лығы кеүек сафлыҡ кураһы микән.

Бөгөн минең башҡаса булыр кеүек түгел. Минең ғаиләбеҙ бындай сафлыҡты үҙемә бик ауыр, бик кешел-һеҙ булған саҡта ғына.

Бына ирегә һуңға һинең тормошҡа килгән ҡотоң, Мариҙә. Һи-нең ғүмер ғауғаһындағы иштеген, һинең осон ғына бергә генә булған ла ҡа-ҙерле кешеләрең ла юҡ шатланған көнөң.

Бөгөн һин аңлашыуһыҙ, Мариҙә: Бөгөн һин һәр саҡ аңлауға ғәйептәшһең.

Әйтем һин минең быны шул саҡта Мариҙә һине үҙемдең тормошоңда үҙ-ғанда эшенә әле мауыҙ ишмәй ал-маһың һине аңлауға ғәйептәр үҙемдең кеүек.

Мин үҙемдә эле бер ҡасан да шундай яҙыҡ, шундай кешелекһеҙ ғәйептәре юҡ ине. Их, Мариҙә!.. Әгәр ҙә бына шул ваҡытта донъяла минме бер генә аңлаған дуҫым кеше булғанда, мин ни тиклем бәхетле булыр инем.

Һинең тормошоң кешегә үҙе ге-ләһеҙ булмай ине, һинең кешегә ҡайтыр

сакча булып калмадымы ахыр? Миңа калганнар бер берсе белән бәйләнмәгән?

Башка вакытларда мин бик тиз язып бирә алам. Ә бүген — юк. Бүген минем фикерләрем избаланган кебек, онытылганнар, бәйләнмәгән кисәкләр кебек... Ләкин мин шулай да [illegible] язып [illegible]. Мин фикерләремне [illegible] язып [illegible]. [illegible] бүген, мин бик [illegible] белән [illegible] [illegible].

Марияй, бүген бик [illegible] бик [illegible]. Ләкин алар бүгенге [illegible] [illegible]. Бик [illegible] [illegible], мин [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] юк иде, [illegible]. [illegible] бит мин [illegible] [illegible]. [illegible] белән [illegible] күз алдына китерергә [illegible]. [illegible] бер генә күз [illegible] юк [illegible].

Марияй, мин [illegible] башка [illegible] [illegible] [illegible] да [illegible]. [illegible] [illegible] булды, [illegible], ләкин алар мин [illegible] [illegible] кисәк, [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] да [illegible] [illegible]. [illegible] белән [illegible] сакча [illegible] бик [illegible]. [illegible] мин [illegible] [illegible] [illegible] бер [illegible] [illegible], бүген [illegible] [illegible] [illegible]. Ләкин [illegible] [illegible] [illegible] булмады

курантӡор, а киревенса, ЧВЗ уенне вистебе
ниндэ курэнӡор. Нэдрэ-лэнвудэм бакка
бика мин кан идэн дэ кура, Маринэ.
Бэта экзаменэдэрэ ненэ на
мин бик кун каранылэкка осорандэ.
А кай бол бэрурэрэр кеуек илдамкан, бик
исэн илдан-бэрбэ бура. Лэкин имэлэ
бурэ бэл? Ялвандэк — ниэ ярнэ-маке-
нэни минкэ! Кун ле ул? Азэла вайвик.
Мин кан кулэрар вакордэнда
ла экзамен рэнэ-верэрбэ будэдэ. Бик
арэгкан. Шурай ла мин бик нэк эн-
лэрго кэрэк. кан-рэн урэрэл, эн-эвен.
Бэта винэ, исала вал винэ
рэнэ вэн-эрэр дэн, Ядэрба будэдэ,
Маринэ. Бэл кэндэрэ винэ рэрала
бик кун уйтла нэнэ мин. Безэр нэн-рэрэ
оловал бара бут. Маринэ. Тэн нэдэ
бина энкэ ла нэрэнэ. А мин винэнэ
илдарак эн-элэ бан-ларба рэйтэн инэн.
Сонки мин винэ нукэрэк уколудэрэре-
лэбэн. Тэн мин уэ карабанда ла кубе-
рэк укорба рэйтэнвэн, Маринэ.
Бэл тавга винэ бик нэк
эрэнэн кинэ: винэ библиотекэнэ
ниэнэрэрэ бэрэнорго корок. Эрэр эр винэ
узэн дэн бэл энэндэ бэрэ нэрэнэрэн
эрарабэн нан, кэзго зинэлэ энэн,

үскән бик нык аслан, үзенә тагын әллә кемнән бер Әкрам да белми, кайда әнисеннән үксез башларга кирәк, Мариям. Беләм, синең әнисенә, абзаларына аралык түбәнең килә, ләкин син кубераск аралык түбәнлек була, бер Әкрам да алдарак карап, син зур гармошка карап, үзеңдә үз урынын-да белдерә.

Мин синнән тыныч башка бер нәрсә дә Әкрамның кайгысын бирә алмыйм. Болар синдә кире кайтарылыр төрләрдәр.

Әә мин синдә тыныч да синнән алдарак эшләү башларга, синең үзеңә үзеңә хас аралык түбәнгә кирәк.

Бу Әкрам мин синдә дә, үзе-ле дә [illegible]. Әә калганнары без берә-гә уйларбыз, диде. Бик син үзенә системалы гадәтләр белән алдырга тиешсең. Шулай син Инсек карыйсың, Мариям? Әйе, диде.

Әле дә, син үз гармошкада миннән башка ла [illegible] түбәнгә [illegible] хакыйсың да. Бу үз [illegible]да. Ләкин мин үз гармошкамда синнән башка куз алдына китерә алмыйм. Син бер-дән бер [illegible] синең, Мариям. (Бу ба-гарак [illegible] мин [illegible] булмагандыр). Әгәр дә базар гармошка мин [illegible] [illegible],

Мин әдәбияттан башка үземә бер нинди эш [illegible]
[illegible] эзләмәйем, минә [illegible]
роу за корролмаясак. (Русса әйтсәң:
буду бродягой - журналистом и писать,
писать, писать, пока я не сдохну).
Үзем осон кү вота була ла [illegible] кал-
дырмай калмаясак. Минең балаларым-
[illegible]-вота нәрсәләр. «[illegible]
[illegible] үлерме мин үлгәндә лә!»

Эшкә мин шофер булсам да,
[illegible] булсам да (хәзер минең кыз [illegible]
[illegible]), заводта эшсе булсам да, әгәр дә
бер ое тел укыган, агроном булсам да
(был эшкә ярамыйм мин) эшләй алам.
Ләкин үземә ни суд, ни [illegible] эш - әдә-
биятсыз башка мин бер нинди дә үзем
[illegible] [illegible].

Мәрхәмәт, мин [illegible]
[illegible], бик [illegible] [illegible]. Был
эш бит - минең [illegible], бар [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] бул-
май [illegible] [illegible]... [illegible]

[illegible] [illegible] минә [illegible]
[illegible] [illegible], ә әдәбиятта [illegible] -
үземдә [illegible] [illegible].

Мәрхәмәт, мин үземдә бик
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ми-
нең башкалар [illegible], бик [illegible] [illegible]-
рем, [illegible] [illegible] бар. Минең да-
ным да, малым да юк, ләкин [illegible]

Гомбожабта торвон ни Аюуш үйзэрэнь, эрхэ нүхэрэм бар.

Мини һэшэн Ж.З. гуримиинда ни Аюуш дүдэни да, хэдэ-сэн да, ни берене удаусан да, балаларба ни Аюшын эсэл, хайра улаадан до эсэн буладайдо хурэнэн, заданан хиза, Мариндэ. Нин-дэй гэнэ хосло булмайым, мини бил хай-най сайхан байнилай балаба эйлюнэн, даж улар менэ гэнэ уйнайһаа, шандраһаа хила- Улар менэ сайхан, нааб хила ишдуанһаа, улар мени берхэ харзан алавуудар, буриндэр, хоёр бабайдар эмэлэйһээ хила. Улар шугэ дэлэнэн хайлаһэд, сар хуушэлмэлэр.

Мариндэ, бина уйхэ һаядаар да мине и бина бер бэлэ-хамаг дабалдар. Чи, Хуртэ энди, ээ-ен..., — бэлэн бэк Аюшбаз мин, Арабан, алхэра булганда бин бар эле.

Бэлэн нинэн менэ нэһэлэ-нэ, минэ сэлемэрэк ислэгэл. Ридэн.

P.S. Мариндэ, нин скрипка ал-маган, уйд мини амдралда нинэ, чэхэ. Скрипка моцо минэ ни магур мон, хэне моцо унда! Энэхэ нидбоон, хойдрие иол нинэ. Онодма. Аз. Гомбожабта, Аюуш амай зорба нур сайн.

«Пышка».

20/I. Ик. Сағыбулла йорон килгән уҙ Мопассандың «Пышка» хикәйәһен укып сыктым. Пышка, үҙенең проституткалығына карамаҫтан, дилижанска барған бөтә кешеләргә карағанда ла ниндәйҙер кеше саф! Уның алдында бөтә юғары синыф кешеләре, монахинялар, үҙҙәрен патриот итеп исәпләгән комиссарлар Пышканың икке бармак кыҙ тәнен дә ярамайҙар, бысрак кеше эштәре. Пышка уларға карағанда бисәһ патриотка. Хикәйә Пышканың үкһеп-үкһеп иларлык сахнаһында ил кешеләре «Марсельеза» көйө йырлап барғандары менән бөтә. Пышка уларҙың ирҙе көлдәүгәрҙәрнан котҡара, ә улар Пышканы мыҫкыллап уның бисәһ кешелегенә көләләр. Мопассан уларҙың бер проституткаҡа коллары ярлыҡаусына ла фарманлыҡтарын ис китмәс образлык менән күрһәтә. Хикәйә икке юлда калдырҙы. Бына китап ҡыҙ! Бәләкәй генә бер хикәйәлә күп кешеләрҙең күп бысраклоғон, карамалоғон, кешелеклеген, ялганлоғон, коботкалаған булғанлыҡтарын күрһәтә. Мопассан бөйөклөгөн күрә.

Фран Шиллерэу. 20/II-54.

Эмиль Верхарн

(1855-1916)

Верхарн символист [illegible] уыд. Уый поэзийы — [illegible] цикл [illegible] социалон конфликтты поэзийы. Уый реалист [illegible] [illegible] Верхарн [illegible].

[illegible] 1916 азы Верхарн Парижы [illegible] поезды [illegible].

30 азы [illegible] 45 чиныджы.

[illegible]

{ 1883 — «Фламандкæ [illegible]».

Фламанд [illegible] бирæ [illegible].

1886 — «Монахи».

Трилогия { 1888 — «Вечера». «Разгромы». 1890 — «Черные факелы».

[illegible] { 1891 – „Кровь [illegible]"
[illegible] { 1941 – „Видения на моих путях"
Пессимизм.

21 Гыйнвар.

Библиотекага [illegible] [illegible] миңа миллионерлар [illegible] [illegible], Матрова [illegible] бара [illegible]. Бик [illegible] [illegible] булды бит. [illegible] [illegible] [illegible] да [illegible] иде. Бер кисә [illegible] [illegible] мин [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

22 Гыйнвар. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].) Кичәгә [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Арагонда [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Шакир [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Бик [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Шакир Рафаэль [illegible] [illegible]

үзгәрешә сакларлар. Бәлки кис [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] «Йөрәгә» шигырьларын язa башлаганы. [illegible] [illegible] «Йөрәгә» [illegible] [illegible] [illegible]. +

Рафаэль дә кисәгә язган «[illegible]» һәм «[illegible]» шигырьларын укыганым. [illegible] [illegible] бар. Бу [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] булган [illegible] [illegible] [illegible]. Ул [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Әмма Пабло Неруданы укыйсым. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] бер [illegible] [illegible] [illegible] юк.

Илья Эренбургның Пабло Неруда турында язган мәкаләсендә Стефан Цвейг турында бер [illegible] белдем.

«Все глубже становилась пропасть между Пабло Нерудой и сторонниками «Чистой поэзии». Я тоже остановился на одной странице, озаглавленной «Цвейг и Петров». Пабло Неруда узнал одновременно о самоубийстве Стефана Цвейга, который жил в

бразильцев, и о гибели на фронте Евгения Петрова. Он писал: «Смерть Цвейга естественна, это смерть эпохи, которая не знает, чем дальше жить. Это смерть человека, которому нечего делать на земле в минуты самых высоких дел, это смерть писателя, который написал все и от которого ждут, что он еще все напишет. Евгений Петров умер, сражаясь и работая. В этом его величие.» Так понимал долг писателя Пабло Неруда. Высокие слова он вскоре подкрепил высокими поступками.

И. Эренбург.

23 гыйнвар, XI.

ЦДЛ-да Институтның 30-еллыгы утырышында. А. Сурков ачты, а Золотницкий доклад [illegible], котлаучылар [illegible] чак [illegible]. Онытылмас кич. Рафаэль–Эльза [illegible] Роза-Лора [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. Бик [illegible] [illegible] [illegible]. К. Паустовскийда бик оригинальные котлавы: 100 грамм! («Рус [illegible]»). Эльза Рафаэль [illegible] берганнар, [illegible] МГУ-да [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].

28 гыйнвар, VII.

Бүген кабат Большой театрда булдым. Менә онытылмаслык [illegible] кич! „Иван Сусанин" [illegible] бер [illegible] да [illegible] [illegible] алдыннан [illegible]. Глинканың [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] алдым. Владимир Федоров миңа бераз [illegible]. Ул [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] („Любовь моя") [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Мин бик [illegible].

Юлда „Овод"ны [illegible] [illegible]. Кайтканда [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] иде. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]! Ул да „[illegible]-[illegible]!" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Иван Сусанин [illegible] [illegible]. Э Рафаэльдә [illegible] [illegible]. Ул [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] миңа [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] миңа [illegible] [illegible] юк.

— [illegible] миңа [illegible]? — [illegible].

— [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] миңа!..

25 ~~[illegible]~~ Гыйнвар. I.

+(Войничның «Овод»ын укып бетердем!) Нинди көчле китап. Укыганда укырга [illegible]. [illegible] дә [illegible] укыйсың. Дәфтәрдә сары [illegible] ана [illegible] минем [illegible] уйлар [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Н. Островский [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Рафаэль [illegible] [illegible]. Мин дә [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] [illegible] Дания [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] бер [illegible] — [illegible]. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!).

Рафаэльне озатырга [illegible]. [illegible] озату-[illegible] [illegible] мин [illegible] [illegible] да [illegible] [illegible] бер аз [illegible] [illegible]: Эсхәт, Рафаэль, Дания, мин.

Әле Рафаэльне озатырга [illegible] алмадым. Рәис Салихов [illegible] [illegible] [illegible]. Мин [illegible] Р-га [illegible] [illegible] справка алып [illegible]. !

Кайтканда [illegible] [illegible]..!

26 гыйнвар, төн, II.

Ромэн Ролланның «Кола Брюньон» китабын башладым (русчадан). Болай җиңел эле уйнап бер нәрсә дә укыганым юк!

Французчадан М. Лозинский тәрҗемәсе. Иртәгә укып бетерергә кирәк.

27 гыйнвар, III. «Кола Брюньон».
Эмиль Золя и жары.
Бернард Шоу — «Профессия м. Уоррен».

28 гыйнвар, IV. Анатоль Франс — «Боги жаждут».
Фридрих Ницше һәм немец декадентлары.
Томас Манн.
Генрих Манн.

29 гыйнвар, V. Генрих Манн.
Экзаменда кичәге [illegible] Гейне итем. Иртәгәгә калдырдым. Богам эле бик күп әйтәсе бар. Кызарга [illegible] [illegible] карап сайларга кирәк.

30 гыйнвар. Бик [illegible]. Бик [illegible]. [illegible]

[illegible]

Экзамен [illegible]. [illegible]

[illegible] Формальный [illegible] Экзаменнар- га [illegible]

[illegible]

[illegible]

Островский эзе һәм Борис Нисек сәлам-
әтлә романын укып да чыккан! Мо-
лодец Нина, Уралым. Рәхмәт, рәх-
мәт! Кисәгә Рәшит килде. Шиш-
ковларның Пугачевын укырга биреп кай-
тарганнар. Үзем эле укымаганмын.
Бәтәмә малай, акыллы. Шулай
да ул Урал кебек эле түгел. Ара-
ла Нигмәтҗаннар корты бар. Үзем да
аптырыйсым. Колмадым, кайсытында
аралашасым. Эшләп кисәкинде. Ап-
тырыйсым да кулым. Эштерсез бер бер
эшләп түгел. Эле үзе бар сак мишә
олуман, икеерам менә карап: Ара-
галарымны, юклык, белмисен.

Эндә алар биреп чыккач да
Нина Акимовна карагы кирдем. Бамара
ла килергә тиеш. Шул шиклән ку-
рыккан киле дүрт. Н. А. минем кил-
мәүгә ризасын аны Кызган, ә минем
гаилсем да вакыты юк. Бәтәм бер-
ничә бүген кайда. Ул үзе хәтта
каләмдәрләрга димәгән. Ләкин Нина
Акимовна эшкә бенай каләмдәрлеләр
кирә инде. Эсетү дә, Галя да, Ба-
мара да, бары үзе мо-то бозбез
эш итеп тикеләк. Рәшит дә килсә!

[illegible] Тамара [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Васильевич [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Н. А.-ва [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] 10 февраль-да. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Н. А. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Тамара [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!). [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] 1910 нчы елда [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] (ЖЗЛ) [illegible] К. Чуковскийның Некрасов турында китабын [illegible] [illegible]. Библиотекадан [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Мин Чистайда булмыйча бер кая да
юк. Франция — Миролавта кунак-
ханәдә. Уфада, Сельвинский дача-
сында, ... Айдар мине булмаса
...сәсе Соломондарзан ... ...
...шат. Зәминә 500 сум бирәм.
Миңа 100 сум бирем торорга бетәм.
Иртәгә Шура белән театрга (боль-
шойгы филиалына) барачакбыз.
„Сорочинская Ярмарка".
Мин азрак ... ...
...кчә ... Айдар белән бик ка-
...дан ... . Иртәгә ва-
кытта да миңа бик ... ...
Миның ... укыгуга ... белән
карарга. Бик да ... ...
де. Миның ... карты-коз коса-
гында ... ...
... . Ни ... ...
... мин карты-козда. ...
... ... Касан килер Ураза?
Миңа бит инде 21 яшь тула! Ә
мин һаман ... Бөтен
насар ... булгудан да кур-
кам. Мин бит бер ..., бер ... ва-
... Шул ... ...
Бер ... ...
... ... Ай-йой, ай-йой!!!

31 гыйнвар, VII. Бүлмәгә [illegible] [illegible] уйламаган яктан [illegible], Алгис Чекуолис килеп иде. Күрештек.

— По-прежнему у тебя книг много, по-прежнему ладонь крепкий, — диде ул көлеп.

Кинорежиссер Язван. Бо-[illegible] ул да [illegible] [illegible] икән. [illegible] [illegible]. Мин бик [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ул [illegible] килеп керде [illegible] мин күргән төшемдә дә [illegible] [illegible] калдым. (Уйламаган [illegible] кайда миңа төш килеп [illegible]).

Марцинкявичюс(?), [illegible] ана-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] килеп дә [illegible] [illegible].

Монда Ромен Ролланның „Спутники" китабыннан Ив. Анисимовның „Ромен Роллан һәм дөнья культурасы" дигән мәкаләсен укып чыктым. [illegible] бик [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] дә бик [illegible] килеп [illegible].

Анисимовның мәкаләсен укыганнан соң Ролланның [illegible] турындагы мәкаләләрен укырга кирәк.

3/I. Вт. 1) Ив. Анисимов — „Ромэн Роллан и мировая культура“.

Правда

Свой идеал искусства Роллан строит на правде:

„Нужно воспитывать в душах любовь к науке, чувство истины, властную потребность к истине... Нужно иметь смелость вырвать, если надо — силой, любовь к иллюзиям, убаюкивающим, ублажающим, ласкающим и в конце концов отравляющим волю. Есть только одно лекарство — правда. Надо видеть и изображать жизнь такой, как она есть... У всех один долг: взять за основу реальное наблюдение, реальные факты, реальные чувства. Нужно, чтобы произведение прочно стояло ногами на земле. Чтобы оно участвовало в земной жизни. Чтобы, изображая действительность, художник дерзал смотреть ей в лицо“.

(R. Rolland).

Ромэн Роллан звал их [illegible] учителями — Шекспир, Гёте, Толстой. Гёте — „писатель, к-рый никогда не лжёт“.

Гёте [illegible] Р.Р. 1932 [illegible]

„Первое и последнее, чего мы требуем от гения, – это любовь к истине" (Гёте).

Роллан настойчиво подчеркивает, что Гёте никогда не выходил из строя; что его лозунгом было „двигаться вперед, падать, вставать, действовать, трудиться, бороться..."

„Лишь тот заслуживает свободу и жизнь, кому каждый день приходится их завоевывать" –

Эти слова умирающего Фауста Роллан приводит как глубочайшее раскрытие сущности Гёте и как напоминание современным мастерам культуры об их общественном долге. „Слова эти – наше знамя" говорит Роллан.

Толстой Ролландың бойында ұқса-
рушы еді. Роллан „Война и мир"
авторына хат жазып, өзінің [illegible]
[illegible] [illegible] бірге бойынша хат алады.
(4 окт. 1887 жылы).

„Он (Толстой) мне представляется, подобно Жан-Жаку Руссо, сидящим на развалинах старого мира, разрушению которого он содействовал, на пороге нового мира, наступление которого он, сам того не желая, подготовил, и которому предстоит идти дальше, оставив его позади." (Роллан).

(Ленин характеристика-
сына [illegible] жақын!).

Толстой как воплощение „долга служить человечеству", Толстой как величайший реалист — вот какой Толстой помог Роллану победить.

Ромен Ролландың „Ол-
[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] бойынша [illegible] бу-
лықтыра, социалистік белгілері ~~[struck]~~
~~[struck]~~ [illegible] [illegible] [illegible], бойынша
[illegible] буржуазиялық [illegible] қайда?

Ромен Роллан аша рус
язучысына кусым — Толстойга. Ни
гына Толстойның Ролланга яз-
ган хаты [illegible] [illegible] кирәк.
Мине бел бик кызыксындыра.

[illegible], мин хәзер
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] башламадым. (Шуңа да бел
[illegible] бик [illegible]). Минем
алдымда ике дөнья. [illegible] дөнья
булып алсын. Бел [illegible] [illegible]
[illegible] осы бик [illegible]. Хәзер мин
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

Тошеловка [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] бел,
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] бел [illegible] бик [illegible]-
лек (самодовольство [illegible], а [illegible]
[illegible] бик [illegible] [illegible] бел). Минем
алда бик [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible]. Бел минем [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible]. Мин бик [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]!
Мин [illegible] [illegible] саклый алмыйм!

12 февраль, йома (V), 1954 – 1932.

Төн. Переделкино. Бына инде [illegible] әтәчләр дә кычкырды. Иптәшем белән [illegible] утырдык та [illegible] [illegible] 22 ел элек үземнең дөньяга бала итеп тудырган газиз әниемне [illegible]. Бәлки [illegible] калгандыр. Бәлки йокламыйдыр. [illegible] улының күз алдына килгәндер, бәлки улын дөньяга [illegible] [illegible]. Әле [illegible]! [illegible] да [illegible] [illegible] бармы икән? Әле! Кем икән [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Кем икән [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Әле [illegible] [illegible] бер кем булмыйча да [illegible]. Мин [illegible] [illegible] булмыйм, [illegible] да [illegible]. Мин [illegible] да ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] булмасын иде.

Минем инде 22 яшь! [illegible] [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible]. [illegible] да [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ел [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] да булмаса, [illegible] да юк. Ә [illegible] мин [illegible] булмасам?.. [illegible] [illegible]!.. [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] мин [illegible]!

Әсәй

Бөтәһенән матур, донъялағы
Иң яҡыныраҡ минең әсәйем.
Мин һис һинең менән ҡыуанамын,
Мин һис һинең менән көнләйем.

Аҡ биләүгә биләп мине, әсәй,
Уйлағанһың бәхетем хаҡында.
Көсһөҙ саҡта миңә көс биргәнһең,
Йылытҡанһың мине һалҡында.

Һин бит ғүмер һеҙ менән менән, әсәй,
Күрмә ауырлыҡтар күрмәнең!
Һинең өсөн дуҙа ҡорбан булған
Күрмә ут-ҡаҙаҡтар ерҙәрең!..

Ниңә башлыҡ булып-яна ҡоҙ-
Саф йөрәген Мәскәү булһамда,
Аҡыны билдең булып, билгеһеҙҙе
Күк Уралым урап торһам да.

Мин тырышайым һине үҙ телемдә-
Теле аҫҡысҡа бирҙең, әсәйем.
Ғорурланам улың булған өсөн
Һин Рәсәйем минең, Рәсәйем!

Тыуған илкәй! Бөтә донъяла бит
Кешеләрҙең илһам иле һин.
Тыуған илкәй! Кем бар һиңә тиңе? —
Һиңә ҡәҙерлек булһам ине мин!

Бел минең бөтә йөрәгемдән! Кеше-
ләр тыуған илгә ниндәй тылсым иссе бирҙәрҙәр: әсәй!

Әсәйем бүләкләре

Мине җибәргән сакла миңа, әсәй,
Ул әле исән булган ни бары!
Үйнан кына йөрер сакларында
Миңа чыйгын миңа бүләкләрең.

Әсәй! Ямьсезгән мин, белмәймен мин
Ачы ихтимәлегән бүләкләреңне.
Бөгенгедәй күз алдымда калмас
Башланнуга кескәй голомдың.

Шул көн исеңдәме миңа, әсәй?
Шул көн миңа корсак исемдә.
Төшке кабыр бирә бесән сапма
Көзек кеңә бирзән бирелдә.

Мосманы бер көнне сакларбанда
Үзең данын бирзең салборада.
Төнгерән килгән көнгә кадәр нуры
Үз салбормада үйнан сабында.
Төн артында карап торган, әсәй,
Көнлекләрен миңа келерүә.
Тик шакрабан булды, зурлар-зурлар,
Юкка салмаган да мин рухә.

Үз бүләкләрең миңа курсәтер мин:
— Тарырак ал, җиңел, алдырды.
Тартып кына алган сан шулай —
Бер үлеме калмас салборада.

Чыгай алсын кырге кескәй салбора —
Сөекмәгән бүләге кайтылды.

Нохойхорой гамбас, мэлдэрэшэн,
Зэмэр илэшэхэндэй гоёодо...
Зоон hоклоноо харан гэрэ шэнэ
Нэгэшэл ушардаа эзэмэ.
hэел найhан да узэн, минии эдэб
Нэгэ урваагүй, эсэй, хурээдэ.

— Ажайбэн да [illegible] саба шэ...!
Бэе [illegible] до [illegible] [illegible]!..

Тиихэ, ахай, [illegible] хурэлдэй бэе [illegible],
[illegible] найрмаа [illegible] [illegible].

Шуу [illegible] шэ бан-[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Эсэй! Ши сак бэлэнэй [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

Э богон [illegible] [illegible] [illegible] да
[illegible] бэлэн (бэена [illegible] [illegible] до [illegible]-
[illegible] — [illegible] до 18 hэел [illegible] бэрэ [illegible]-
[illegible]: — минии до [illegible] булааhан хилэ! —
[illegible] [illegible]!). Бэлэн бэлэгэ [illegible]
минии [illegible] нэгэшэл [illegible] да [illegible]-
[illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] була бара. Ардак [illegible]
[illegible] [illegible], нэгэшэд! Минии [illegible] да
[illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] — [illegible] булааhан
хилэ, [illegible] хилэ. [illegible] [illegible],
бии [illegible] [illegible], [illegible] да нэгэшэд [illegible]!

Чт. 1-12/II-54.

Ромен Роллан – Спутники
М – „Х. Л." – 1938.

1/ Введение

2/ Предисловие к письму Толстого.

3/ Письмо Толстого Ромэн Роллану

4/ Толстой „Анна Каренина".

5/ Толстой „Воскресение".

6/ С. Бычков – „Социально-обличительный роман Толстого" (в кн. „Воскр").

7/ „Л. Н. Толстой в русской критике". Сборн. статей. Изд II, дополненное. Вст. ст. и прим. С. Бычкова. Москва – 1952 г.

а/ „Толстой в оценке русской критике" – вст. ст. Бычкова.

б/ В. И. Ленин – „Лев Толстой как зеркало русской революции"

в/ В. И. Ленин – „Л. Н. Толстой".

г) Ленин — „Не начало ли поворота?"
д) Ленин — „Л.Н. Толстой и современное рабочее движение".
е) Ленин — „Толстой и пролетарская борьба".
ж) Ленин — „Герои „оговорочки".
з) Ленин — „Л.Н. Толстой и его эпоха".

8) а) Н.А. Некрасов — Заметки о журналах за сентябрь 1855 года (отрывок).
б) Некрасов — Заметки о журналах за декабрь 1855 и январь 1856 года (отр.).
в) Письма Некрасова Толстому и другим о Толстом.

9) Н.Г. Чернышевский — „Дет-
а) ство — отрочество". Соч. гр. Л.Н. Толстого. Спб. 1856. „Военные рассказы".
б) „Рассказы графа Л.Н. Толстого.
10) А.А. Блок — „Солнце над Россией".
11) М. Горький — „Лев Толстой" заметки. „Л. Толстой" (отрывок).
12) А.В. Луначарский — „О творч. Т-го".

Ц. 12/II-52. 1) Журн. Октябрь № 9, 1948.
„Принципы изображения в творчестве Л. Н. Толстого" — хорошая статья П. Морозовой.

2) М. Горький — История русской литературы (архив М. Горького т. 1). М. 1939.
а) Введение (Горький).
б) Лев Толстой (стр. 247).

Р. Л.

„Русская литература особенно поучительна, особенно ценна своей широтою — нет вопроса, которой она не ставила бы и не пыталась разрешить. Это по преимуществу литература вопросов: Что делать! Где лучше? Кто виноват? — спрашивает она. (стр. 4–5).

М. Горький. Введение.

(+)

(−)

„Уважайте класс писателей, но не допускайте его овладеть вами совершенно!" (Пушкин. Дневник).

Горький (ист. р. л.) — Лев Толстой.

„60 лет ходил по России князь Нехлюдов, заглядывая всюду: в деревню и сельскую школу, в Вяземскую лавру и за границу, в тюрьмы, этапы, в кабинеты министров, в канцелярии губернаторов, в избы, на постоялые дворы и в гостиные аристократических дам".

„60 лет звучал строгий и правдивый голос, обличавший всех и всё; он рассказал нам о русской жизни почти столько же, как вся остальная литература наша."

Историческое значение Толстого уже теперь понимается как итог всего пережитого русским обществом за весь 19 век, и книги его останутся в веках, как памятник упорного труда, сделанного гением; его книги — документальное изложение всех исканий, которые предпринимала в 19 веке личность сильная, в целях

найти себе в истории России место и дело." (296 стр.)

Толстой глубоко национален, он с изумительной ~~силой~~ полнотой воплощает в своей душе все особенности сложной русской психики: в нем есть буйное озорство Васьки Буслаева и кроткая вдумчивость Нестора летописца, в нем горит фанатизм Аввакума, он скептик, как Чаадаев, поэт не менее, чем Пушкин, и умен, как Герцен — Толстой это целый мир. Человек глубоко правдивый, он еще потому ценен для нас, что все его художественные произведения, написанные со страшной ~~силой~~, почти чудесной силой, — все его романы и повести — в корне отрицают его религиозную философию.

Действительность — живой процесс, постоянно текущий, изменяющийся, этот процесс всегда и шире и глубже всех возможных обобщений.

Он часто бывал грубо-тенденциозен в своих попытках подтвердить выводя свои непосредственно взятой действительностью, но действительность, даже и подтверждая иногда тенденцию пассивизма, все-таки указывала направление, единственно достойное человека — к активизму, к непосредственному вмешательству в жизнь человеческой воли и разума.

Толстой видел это и сам отменял свои попытки, но отменив их, снова принимался за то же — т.е. желал обработать действительность в интересах своей тенденции.

... Этот человек сделал поистине огромное дело: дал итог пережитого за целый век и дал его с изумительной правдивостью, силой и красотой.

Не зная Толстого — нельзя считать себя знающим свою страну, нельзя считать себя культурным человеком. (296 стр.)

13/II-54, VI. [illegible]

Башка бер фикер килде: Шаблон турында мәкалә язарга. Шаблон — детективка, шаблон мәкаләләрдә, шаблон шигырьләрдә, фельетоннарда, пьесаларда, роман һәм поэмаларда. Шаблон шигырьләр турында [illegible] (поэзия секциясендә). Бер [illegible] [illegible] мәкаләләрдә. Мисал өчен [illegible] [illegible] М. [illegible] турында язган мәкаләсен алырга.

Шаблон — искусствоның дошманы, шаблон традиция түгел. Традиция — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], а шаблон [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] (кеше [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]). [illegible] шаблон — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ла [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] кеше [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Бу, [illegible], шаблон [illegible] [illegible] [illegible] кеше өчен [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ла бар. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ла шаблонга [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. Бу [illegible] [illegible] [illegible]. Бу [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] түгел. [illegible] — [illegible].

14 февр. VIII.

Бүген Ягъфәрзадә да өйдә. Бер-бер-ак кичтән бирле сул-ган. Вак кына кар ява. Минем әле бернинди эшкә килмәем. Щедриндан „Господа Головлевы“ китабын укып чыктым да үз-үземнән куркып китә башла-дым. Кешегә дә йокмаган гомере-ннен. Бөген дә. Ай Аллам ни-гә мин китапларга алдырмаучы-мын. Нишлим мин бу? Ардым-ны. Эшләр мине шул дикмәсме-кәс, әллә мин берәр аурыгынча эшләмимдем микән? Кызганыч бер нинди дә аурыгу кармыйм. Бәхет эле кайда, аз кирәк. Ах мин, бәхет, бәхет! Ничек мин бик аз куаначым. Шулай да мин яшисем килә! Шулай да минем бик күп, бик нык эшлисем, бик күп белесем, бик нәрсә булырга кирәк. Тик мин үземдә әллә нинди гына калды. Калганын мин белмим...

14/ Көн уаз. Некрасовны укыдым.

1) В. Жданов – „Н. А. Некрасов"
2) Некрасов шигырьләре.

I том:
3) „Коробейники"
4) „Саша"
5) „В. Г. Белинский"
6) „Несчастные"
7) „Мороз, Красный нос"
} поэмалары.

II том:
8) Шигырьләр
9) Корней Иванович Чуковский – „Мастерство Некрасова" („Железная дорога").

Чуковский турында уйланулар.

Конспектларга утырган вакытта Рафаэль кайтып керде! Мин бик шатландым. „Ни эш, Бәдретдин [illegible]?" – диде миңа. Поэманың соңында [illegible]. М. Кәрим як-ты киңәшләр бирде. Марат Кәримовка „Ле-нинсе" [illegible] [illegible] [illegible]. Марат та бик кү-ңелле [illegible]. Әдә [illegible] – Мәрҗәни ана-ның бу[illegible] исемле улы бар! Марианна [illegible]. Әнис, Рифкать, Азнабай һ.б. Поэма һ.б. Мин Чернышевскийдан Толстой һ.б.ны укы-ганнан укыдым, „Анна Каренина" һәм „Воскресение" һ.б. [illegible]. Рафаэль [illegible] [illegible]. Шигырь.

15 февраль. Никитинда укыдым.

Кич Рафаэль минем янымда да Фәрид шагыйрьләре турында һәм мәкаләбез турында да сөйләштек. Ольга Кулаковадан 12 февральдә язган хатын алдым (М. 57, Ново-Песчаная, корп. 56, кв. 3 — мин Бурнаева килгән дә адрес язалмаган. Ольгага мин үземнең турында гомумән язганмын. Хәзер инде Фәрит хатлары китүе булырга тиеш. Бәлки боген кайтканнардыр. Минем килмәве). Рафаэль Раузаның ике хат алган. Римманың хатлары кечек үк. Рафаэль үзе аулыйда курка да, сөйләшмәгән.

Иоандр Чернышевскийның «Пролог» романын укый язды (азакта яхшылап укырга кирәк булыр).

Азат Абдуллин да килде. Сәгать дүрт, [illegible] турында сөйләштек. Кашына (Радик), күзәт (Гүзәл) турында сөйләде. Бик ярата!

Бер аз ял итеп алды. Бианкиның «Лесная газета»сын карап чыктым. Бик кызыклы. Наиләгә укырга кирәк булыр.

Нәкләрдә язкас, Ольгадан хатын бер кат укып чыктым. Бик озак уйландым, нәрсә дә алмадым (Нигә кызы икән бу? һ. б.). Кирпечкинде карап алдым. Федор Тютчев. «Искра» шагыйрьләре.

16 февр. [17] Бүген [illegible]. Сәгать [illegible] барып
[illegible] [illegible] китапханәдән дә газета да укырга
утырдым. Чернышевскийның «Что
делать?» романын карап чыктым.

Артистлар [illegible]. Бик [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
гә [illegible]. Рафаэль [illegible] [illegible].
[illegible] да [illegible] [illegible] кирәк.
«Эсьт-Рэсьт» шагыйры Рафаэльгә ок-
шаманнар. [illegible] да [illegible].

Уралдан хат-хәбәр юк.
Рафаэль бер [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] да
[illegible] иде хәзер. Бик [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] кирәк.

Надяның [illegible] [illegible] бай-
[illegible] булып [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] барып [illegible] иде. [illegible] [illegible]
[illegible] хәбәр [illegible] [illegible] ар-
[illegible] [illegible] [illegible]. Хәзергә [illegible] бу-
на [illegible] [illegible] [illegible] алмыйм. [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (31 январ-
«Сорочинская ярмарка» — Ромэн Рол-
лан — 1 февраль [illegible] — из [illegible]!!)

Яраи(?), Помяловскийны да укыр-
га кирәк. 3) М. Юнович — Н. Г. Помяловский —
критико-биографич. очерк.

Николай Герасимович Помяловский (1835-63)

Бытописатель мещ.-демократов, двадцати-девятилетним умер. Рассказ „Вукол" (1859), { „Очерки бурсы" (1862-1863). „Мещанское счастье" (61) „Молотов" (1861 „Современник").

Ленинская характеристика эпох.

Горький писал:

„Пока творили журналы, семинаристы росли и количественно и духовно: за Белинским явились Добролюбов и Чернышевский... и десятки лиц, имена их забыты, но работа по организации русского общества, пропаганде демократизма, нужения страны — не забвенна и неисчислима".

Горький же рассказал о социальной судьбе писателей-разночинцев:

„Их история — „мартиролог" т.е. перечень мучеников. Помяловского за время его учения в семинарии секли розгами около 400 раз. Левитов был высечен в присутствии всего класса; он рассказывал Каронину, что у него и вытравили душу из тела „и что живет он как будто с отмороженной душой"". Кущевский

работал грузчиком на Неве, упал в воду, простудился, написал свой роман „Николай Негорев или благополучный россиянин" в больнице, тайком, покупая огарки свечек на больничной кухне, затем он спился и умер, не дожив до 30 лет. Решетников, 14 лет попав под суд, два года сидел в тюрьме, потом был сослан на три месяца в Соловецкий монастырь; он умер 29 лет.

Редкий из литераторов-разночинцев доживал до 40 лет, и почти все испытали голодную, трудовую, несладкую жизнь.

14 лет в бурсе — 14 лет нравственных и физических мучений.

Впоследствии, уже став известным писателем, Помяловский писал Чернышевскому: „Я ваш воспитанник, я, читая „Современник", установил своё миросозерцание".

Интерес к педагогике.
(всестороннее, гуманитарное воспитание).

1) „Прививать должно то, что действует на ум и на жизнь благотворно!"
2) „Не хочу я вашего спокойствия!"
3) Не искать идеалов в идеальной поэзии!
4) Надо писать правдиво.

„Психология говорит, что самым убедительным источником обнаружения злых качеств служит недостаточность средств к удовлетворению потребностей, что человек поступает дурно, т. е. вредит другим, почти только тогда, когда принужден лишить их чего-нибудь, чтобы не остаться самому без вещи, для него нужной" Чернышевский

(Антропологич. принцип в философии).

В „Городке Окурове" Горького один из персонажей в повести говорит: „...Мещане! Надо бы говорить — мешанин, потому — все в человеке есть, но все — смешано, недоболтано".

(Вот так перемешалось в Молотове ненависть к барству, к тунеядству и „кровное отношение к интересам общества", гордость плебея и далеко не гордое свойство — уменье применяться к обстоятельствам, честность — и приобретательство, чичиковщина. В этом двойственном, переменчивом облике есть черты, придающие ему законченность: индивидуализм, признание влас-

собственности — и отсюда жажда обладания ею.

Молотов — живой образ, фигура, в высшей степени характерная для определенного исторического периода, для русского общества средины прошлого века. И вместе с тем это — большого социального обобщения, большой силы критического реализма; это обличение мещанства.

Горький указал, говоря о герое повести Помяловского, что от неустойчивости к измене один шаг, что жажда личного благополучия и спокойного бытия ведут „в болото“.

Горький о мещанстве:

1) „О том, как я учился писать“.
2) Заметки о мещанстве.

„Раздвинуть отношения плебея к барству“ — основная задача всей деят. П-го.

Нельзя воспитать ~~ребенка~~ человека, не воспитав в нем любви к отечеству (мысль Помяловского)

„Писать обо всех участниках [illegible] [illegible]-демокр. позиций Помяловского.

2) Помяловский — „Мещанское счастье" (повесть).

„Беда старой деве попасть на воспитание, но если старый холостяк полюбит ребенка, то он полюбит его горячо: так бабушки любят своих внуков" (7).

Так, по законам дружбы, существующим искони, сошлись между собою люди противоположных характеров. Но дружба, основанная на этих законах, редко бывает прочна и кончается добром; такая дружба обманчива, ее разъедает постоянное противоречие, в ней зреет вражда" (12). (???)

(Бу мәсьәлә мине бик кызыксындыра. Бик зур дуслар турында укыйсым килә).

Кто мало видел добра, тот не верит в него, тому приходится выдумывать, вычитывать добро: кто видел

мало зла, тот реже говорит о нем на наличнике, да и говорит редко, потому что нас занимает только то, что мы знаем и не видели сами (2Б).

Любовь — это такая книжка, которую всякий сам сочиняет и автор которой всегда один и нами (3Б).
(Бог один и нами
[illegible])

[illegible]

Женщина сильнее умеет обидеть, чем мужчина: в ее насмешке, в ее упреке всегда слышится, как будто вы ее унизили, будто ей трудно вас победить, а смотрите она, точно просит пощады; задевает уязвимо, так отыщет самую больную струну! (5Б).

Человек совершенен в его (молодых) [illegible], а [illegible] же [illegible],

Когда человек переходит тяжелыми шагами из бессознательного юношества, ясного, как майский день, в зрелый, сознательный возраст. Это время длится мгно и минуется одним духом у счастливцев... (68. Никогда не бывало [illegible] или был [illegible] [illegible]!?).

„Призвание!" — от какая сила в этом слове для того, кто не успел отыскать в нем никакого смысла, а между тем понял все значение его. Многие у нас родятся как будто взрослыми, сразу понимают, что им надобно делать на свете, и, не спрашивая, что такое жизнь, начинают жить; иные ~~тут~~ безвестность жизни возводят даже в принцип... „о, проклятая, бессознательная, пустая жизнь!.." (70).

Чтобы вы сказали, когда бы ~~вас~~ привели к вам кого-нибудь и спросили: дайте этому человеку дело на всю жизнь, но такое, чтобы он был счастлив от него.

(Из. Молотов Леночке).

(Хорошо выражение лица девушки, когда она заняла серьёзною мыслью, а Леночка почувствовала женским инстинктом, что ей не пустой вопрос задан).

Кто не знает, что в птичьей песне нет человеческого смысла! Но кто не отыскивает в ней смысла?

И Егору Ивановичу казалось, что птица его дразнит. Зяблик всё одну и ту же руладу повторяет... отчего?.. оттого, что одну только — знает... Не всегда бывает так тяжело рассуждать для человека любящего, как оно было тяжело для Молотова. «Пускай, но всем несчастливым вся подлость? — думал он: — я не должен был целовать ее, если впереди не видел ничего серьезного. Но кто же мог всё это предвидеть? Бедная, бедная Леночка! Как она плачет!! Как ей тяжело!» (77)

«О мертвых либо ничего, либо хорошо». (77). ~~всё мертвое~~, всё прошлое, всё, что больше не возвратится в жизни нашей, — не возбуждает злобы?

Шәм. Помяловскийдән «Мещан бәхетен» укып чыктым. «Молотов»ны куллыкка укырмын инде. Помяловский миңа бик зуре ... шыр. һәм онытылмас ... язучы. Горький ... ... балаларын тасвирлаган әсәр бик нык ошады. Бик оригиналь повесть.

Үземдән бурала бик күп уйладым. Әсәргә бик зур язып бармыйм. Бәлки бик зур ... язармын. Бик яхшы хикәя язасым ... нилектән бик нык ... Ул бүгенге язар булмасак, бүгенге язар мәсьәлә куелмасак. Әзәмләр — бик бик ачы. Ләкин «Һәр бер көрәк ... язарга»!

23/II-54. [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Толстойның Война и мира [illegible] [illegible] (Детство, Отрочество, Юность, Севастопольские рассказы, Казаки, Утро помещика) һәм Некрасовның [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Геннадий Николаевичтан ус алган [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], — ул [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? — [illegible]. — [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], — [illegible] [illegible]. Ул [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] бик [illegible] [illegible]. Бик [illegible].

27 февраль, 1934, III. М. Горький!

[illegible]

Горький [illegible]

Горький! [illegible]

[illegible]

[illegible] (23, 24, 25, 26 [illegible] 27 [illegible]). Горький [illegible]

[illegible]

63

ла бала булды! (Булмасак, ни булды). Әба-
гонга икеи әзмән тәрәу бумерга отыра-
мыз. Хорамавам кайе кальманы
гөйде. Инсан бүтидәвы машинистка
кочкарды. Читтәкт
ла юк иде. Әрзәм кассаторман алып
бирде. (Үзен Әдр театрва алып ба-
рганва уйлам куйзын дәрен). Ниндәй
әйбәт кешеләр була! Минем бер тиен дә
акчам юк иде. Кинотеатрга шалис-
тикләр магазинынан барып тагыл
(Морфолог министрлыгы эргәненә).
Белмәйем, ни сәбәпле мин
шул рәвешле кинотеатр куйдым, аңла-
мадым әзем! (Кинотеатр кумагы мин,
белмәдем!). Кинотеатр бер чиге ни бе-
ренсе булды Горький асмарда. Кино-
театрва мин бөтенесе кына карап алма-
ым. Мин әзер үзендә телевизордо
уларган башка бер тигә сәбәбы ла
күз алдына китерә алмаймын.
Кенә акчам бүлеңгерә ни бәйләк кот-
онда эссемлән дә кине мина. Горь-
кийдә кине т-даны фекерен әйтерде
мин доньядна ни борын аз ла ван ке-
неле!) Бөгенгә тарлаштыра мин бер ки-
ек дә үзем белгәнне яза алмаймын.
Гөр мин кабарема кийкәл күтелмәк

№3 85

кенҗе була алмам, ул Горь-
кийдә ак муйнорзы кызны ибен
эш ловендар Бэзне двa дик шул
Горызорда Гена Ярдэндар ине:
(„Горький удар-шавыр Рэлен")

Мин кызлыдар ыкы кайткас,
Адар эшарва итдемен:

— Вот разбойник! Вот Кенҗе!..
дип кычкырды. Минем бел бик белем-
нэ.

Рафаэль шаярды:

— Узең уйга бел кызлардыр кен-
го кала иде? — диме. Безне Гатави
улем куйвам бит!

Мин: — Горькийдэ бер рамаз-
рэб ла кинз калсак, — дием. Соломон
Менэн Адар шавит бумамар.

Горький менэн улеу зэ Акчы!
Бэм фекер шул иде.

Унан улем тракундаге киз
сорон низзе. Бик озак дисмоз вак-
ыт. Ул менде мин киз ингэма ла
кызларга ел майтым, курнимайтым дэ. Ак-
чы этэрргэ Гена кирэк, шул. Мин дэ
Акчы кадам дуз, дүмерлек голдан дэ
ел майдзан вэма курках.

Эрай Горькийдэ ударва кирэк.

24/IX. 7. А.М. Горький – (15 г.), А.А. Блок.

Горький [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Горький [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

Горький [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Горькийдэ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Горькийдэ [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! – [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! – [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Горький [illegible] [illegible] [illegible]!

Блоктан Горькийга аерылганлы-
мын әйтәм. Блок минем өчен шагыйрь
да матуррак, тирәнрәк, зуррак.

Горький ул кешеләрнең кеше-
ләренә аталган өчен дә ул [illegible]
кеше. Блокның [illegible] [illegible]
[illegible] минем шагыйрь да [illegible] [illegible].
Бер кем дә Блоктан Горький кебек
әдәби [illegible] аерылмый. [illegible] ул
зур [illegible] ул зур әдәбиятлык!

Блокны мин яратам. Э [illegible]
[illegible] шагыйрь да [illegible]. [illegible] Блок
[illegible]. Э Горькийдә укыйда, [illegible]
[illegible]. Мин ява Блокның ул [illegible]
[illegible] укып карасам да, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
Горькийдә [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
([illegible] [illegible]). Мин ява Горькийдә
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ва [illegible], ул [illegible] да [illegible]
укып карамый. Мин [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
бик [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] ул [illegible] [illegible]
кебек [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] белергә [illegible].

бүтә ишләгә дәрәҗәдә белергә дәресләрем
белән авызларындагы кешеләр үрнә-
легән дайм булмады кыз иде.
Рафаэльгә бик бик карак.
Шуны Горькийгә вакытында вакытлы-
са вакытлар. Познавательный из курка-
ле укыган алып кыз алмай тө-
рәй иде. Тәрмә Әкка булмады.
(Хатта медицинада тугон карый).
Мин физиология белән кызыклануда
дәрәҗәдә булачак кадимле студент.
Бик бәхетле кадимле. Ә ул үзе бу-
ла бик вакытлы дәресләрендә. Мин
колдым (Вакытлыда үзем к... белән
кулга сугам! – диеп). Кешеләр дә Әзә
предметлар түгел. Шуны әйтә медицина
кирәк дәрәҗә ла әйтеп иде. Кешеләр үзе кү-
рәк. Рафаэльдән бер Әзвәт тыел
кешеләр кыз дәресендә. Тәрбия ал. Ә Горь-
кийгә мин шуны дәрәҗә ла иде-
аллар! Горькийгә мәктәп түгел.
Горькийдә рәхәт булачак кон-
гресс ике алып барачак белгеч
иде. Кондукторы Әзерләү, иде юкмы?
Шундыйлары иде. Шулай да бу Әзе-
гәр кил. Ә бик зур бер аз котыл-
ган дәрәҗә кешеләр (Р. Пушкин белән Әзәл).

24-25/II. том. Ц. М. Горький —

2) „Поль Верлен и декаденты" (том 23).

Бояза [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] – [illegible] бер атна буе укыган соңгы лекция-ларны тыңлаганда мин бер сүз дә [illegible] Горькийның [illegible] укыган, бүтәне [illegible] булыр иде!

Декадентлар турында Күрмә [illegible], мин дә [illegible] [illegible] [illegible] кайдан, [illegible] [illegible] [illegible] сез бармакка [illegible] [illegible] [illegible].

Горький ни [illegible] профес-сор! Әгәр дә бездә Горькийны укы-салар, ни [illegible] вакыт [illegible] [illegible] булмас иде. Күрмә вакыт әрәм булды!

16 Март. II.

Бүген мин [illegible] да Мәс-кәүдә! Әфәнди 14 мартта китеп барды. [illegible] [illegible] Москау.

Әфәнди [illegible] [illegible] [illegible] бер [illegible] кенә [illegible]. Күрмә [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] да ва-

Кич булганда әзерләнәм дә бер. Бәлки язын торам за корыкмыйм. Бөрлегә нык борак белгән [illegible], ул [illegible]-[illegible] [illegible].

Ялган дуслык [illegible] кулында:
Кайда булса, калмас ерагында.
Әгәр инде [illegible] булса булса,
Юзалмыр ул [illegible] алдыннан!

Хәзер бик нык [illegible]. Ни [illegible] [illegible] кушымлы [illegible] бит!..

[illegible] [illegible] [illegible].

Бүген бел [illegible] минем бик [illegible]-[illegible] бирде. Бик [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] өчен [illegible]. Шулай за [illegible] ре-дакторы [illegible] [illegible]. Радиокор Сәгыйть Кулмбай булыр [illegible]. [illegible], бул-[illegible] [illegible]. Гайнан абый [illegible] [illegible] [illegible] нык [illegible] калдыр булса [illegible]. Минем минем [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] бик [illegible] [illegible] [illegible]. Бик да [illegible]. Габдулла абый минем [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ибр. Абдуллин минем бик [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible]. Бер [illegible] [illegible] ка-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] арасында [illegible] юк. Мөбарәков минем [illegible] [illegible] [illegible] сагын [illegible] [illegible]. Хәким Га-ләҗиевләрдә [illegible] [illegible] [illegible] Асанбай минем [illegible] за минем [illegible] да

бiлэжерге ророндо. Илен мин бик не-скромный, молокосос кеше. Э уз уз-бирэгэ алла! Медкен, медкен! Камелер ни өчен шуны белмим үзем башкалар исэбенэ кулка кулэрге ророшалар икэн!? Башкалар хуррмэтэнэ асму урен булса кэрэк. Кеше акрэ ни белмэ булган булса, уз-үзен кукр ророрва ророшма. Бик кеше иалан иаклана. Э үзенез уэ бик зур. Зурлеткэна үзенез рэкордорлон рэ бугел.

Азкил абай иалан гилакиса. Озак иойлоган ушрузак уззренда. Иалан да лез. Азкил күзеле газа иалыиаик. Языа, Яза ла алы. Үзенэ бэлэкэйзэргэ лэ рис урен карай. Бэндэ мена кеше ние рэ буланган кулмой, киреленсэ, хуррмэ гене. Абдулла мин рраиолда.

— Иэйлэмэн рорма шундый лелес! мензэ! — диде. Эзэбэ үзэ уиэз эштэ сок.

Кучерэ иол Абдулла Гыйлемнурга улл бар — илдар. Рэсэмена карап Язган шигырьлэрен укыйм — Акмулл. Кипэнгэ кисак газду урраиолда кулзагэ бирзэ. Мин ирулай эн лурзэ үзем рэ уйлап иилем. Бэле кулзы кэрэк булдыр. Кипэнгэ булекэргэ булен ророманым. Шиигырьзар кисак, иасан Язылганлар, иулай уэрэн иагрэ-рэгзэн уларэл.

16/VII, II. Наблюдения [illegible], [illegible] гармония!
Главное для Блока гармония.

А. Луначарский — Александр Блок.

Блок и музыка

В своих воспоминаниях об Александре Блоке близко и долго знавшая его М. А. Бекетова констатирует, что Блок в обычном смысле слова был не музыкальным человеком, т. е. музыку он чрезвычайно любил, очень сильно испытывал на себе ее действие, но сам ни на каких инструментах не играл и не обладал хорошим слухом, т. е. прежде всего способностью воспроизводить слышанную музыку. Однако эта же М. А. Бекетова прибавляет, что Блоку присуще было необычайное чувство ритма. Сам Блок в известной степени подтверждает это суждение в письме к Андрею Белому: «Я до отчаяния ничего не понимаю в музыке, от природы лишен всякого музыкального слуха, — говорит он, — не могу говорить о музыке как об искусстве ни с какой стороны». Но он прибавляет к этому нечто более важное, чем отмеченное Бекетовой чувство ритма. «Таким образом, — говорит он, — я осужден на то, чтобы вечно носящееся внутри никогда не вышло наружу».

...Внутри его жила некая подспуд-ная песня, некое музыкальное начало... крайне родственное с тем, что Блок, очевидно, переживал, слушая музыку.

Музыка вызывала в нем глубокие, разнообразные, могучие волнения. Но эти волнения переживал он и без музыки, причем они просились наружу, но, не находя себе выхода в чисто тональном творчестве, они находили его в творчестве словесном.

Гёте обмолвился раз очень оригинальным, хотя и не совсем правильным замечанием. Он сказал, что люди с большой потребностью художественного творчества, но не обладающие ни пластическим ни музыкальным талантом, становятся поэтами и, так сказать, рассказывают про те зрительные образы или про те звуковые миры, которые они хотели бы создать более непосредственно, не через разум, а для глаза и уха как таковых.

По отношению к поэту музыкального типа это в значительной степени так. Блок, конечно, не является поэтом-музыкантом, он — живописец и пластик, он — драматург и мыслитель.

Блок и физич. труд

Блок, по словам Бекетовой, любил физический труд: „Блок очень любил физический труд. Была у него большая физическая сила, верный и меткий глаз; косил ли он траву, рубил ли деревья или рыл землю — все выходило у него отчетливо, все было отработано на славу. Он говорил даже, что работа везде одна: „что печку сложить, что стихи написать".

Был период жизни Блока, когда он чрезвычайно увлекся гимнастикой и возвеличивал ее даже как нечто принципиально огромно-важное. Он сам говорит как раз о времени написания „Стихов о Прекрасной Даме": „Чрезвычайно здоровые люди, которые тогда меня окружали, кажется, уберегли меня от заразы мистического шарлатанства".

Блок и деньги

„Сегодня был в банке, — пишет он в дневнике своем: — душу портишь одним прикосновением к деньгам".

Блока [illegible] идея [illegible].
Был другом Бори [illegible] [illegible].

Отношение Блока к Ленину.

Блок проходит мимо Ленина. Он не слышит „музыки“ в речах Ленина. Ему, напротив, казалось, что большевики-то это какой-то поплавок на поверхности раздувшихся народных масс, а Ленин и его разумность, очевидно, казались Блоку лишь порождением того же интеллигентского разума, который хочет сделать прививку своих программных идей к великому, внезапно возросшему, таинственному древу, родившемуся из недр народа.

Вот почему последние годы жизни Блока проходили под знаком ~~[illegible]~~ огромной растерянности.

Тöрткэн бек [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ Саным [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] бар [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible] „[illegible]“ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

17/III-84. III. История критики — Архипов.

Диссертация Чернышевского —
«Эст. отн. искусства к действительности».
Главный вопрос: роль лит. в обществе.
[illegible] диссертациясын [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] булган. 1865 йылда
[illegible] [illegible] [illegible] (10 йыл [illegible]).
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] был диссертация [illegible]
[illegible] философия, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. «Прекрасное есть жизнь»
[illegible] [illegible] [illegible]. «Прекрасное» [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible]! [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]. Чернышевский
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Черны-
шевский [illegible] Добролюбов [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]? Чернышевский
был [illegible] [illegible] [illegible] общественной
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Идеалның формасы милли булырга.
Күзаллау кирәк нисек үзенә кулдан килгән.
Бик тавра Чернышевский бик ябай итеп
куйды, аристократик идеалдан аера-
гына булырга дигәнне. Күзаллау идеа-
лы хезмәт милли булырга. Хезмәт
тәрбиясе — Чернышевскийдан бер фикер.
Хезмәт тәрбиясенең асылы кайчан бер
ялгызлар басканын күпләр (кайчан ке-
ше сәнәк эшләгәндә генә процентлар
тураында кайгыртырга — инде хезмәт!).
Ди, нос, бизәлек — күзаллау идеалы
Некрасов иҗатында иң зур матурлык-
ка милли бирелә. Үлар — Чернышевский
белән Некрасов — бик якыннар. Икесе дә
фольклордан файдаланалар. Некрасов
рус халкының матурлыгын уның хезмә-
тендә, батырлыгында, көчендә күрә. Аң-
лаганы кеше матур. Үзбаш куркы матур.

Тормышта матурлык барлык,
бастрай, күңелдә. Искусствода матурлык
мотлак — бигон идеалларга разладуга ?.
Карыйлар алга.

Искусствоның үзенчәлеге:
күреләнгәнне белергә аңлатырга, тәрбияләргә.

Чернышевский эстетикасы кай-
сы бер ... ... күрсәтелгән
кала.

Энэшэг нарийнаар дэлгэц бүлмэ бэнда гэтнэ нэрэк болын сабы. Гарсэн ува: „Искусство народа вообще бүхэл"д.

Трагедия проблемынь нарматырак. Трагедия вакнаганьш үзэшэндэ, үзэндэ.

Маркс, Энгельс трагедиява гарита котолвоподлок [illegible] нарайдар. (Лассальдэн трагедия 1-дж). Трагическое вытекает из исторической необходимости.

Чернышевский был несогласен дэрэ бүхэл, - гэ Архипов.

Оспаривается трагедия бүлмэй (позорный [illegible] бара, [illegible] гэнэ энэдэ — был [illegible] трагедия вэтна) [redacted] Художник [illegible] Дэлэн трагедия [illegible] үзэлэ [illegible] үк.

Гоёдо [illegible] санкан [illegible] Эссенин [illegible] трагедия характеризован. Эт [illegible] бүхэл, а Эссенин [illegible] идеала. Был трагедия.

Совет трагедиялын [illegible] несогласны. Сафронов [illegible] ер [illegible] трагедия гэ. [illegible] был общественной [illegible] бүхэл, а [illegible] [illegible]. Э [illegible] үк [illegible] [illegible] ер [illegible] [illegible] [illegible] — трагедия.

Родионов сидзи нуурдаугъа нигусселерден семьяны айырылгъан трагедия ичине кирди. Архипов къылыгъы Родионов ол-ак болмагъа керекед.

Трагедияны бу общественный отношениялардан солгъан аллары кёрюк.

„Гамлет", „Отелло", „Ромео и Джульетта", „Борис Годунов" н.б. уллу трагедиялары.

Чернышевский айтханча болмай, трагедиялар болмай турмай общественный отношениялар болмасак, ким айтыр. Бол зараричама дегенди. Чернышевский-ден узеле бола гармония ич уллу трагедия.

Искусство гармониягъа талуга болма гармоника акыл тургъан тюзлюк ма.

Гармонияны искусствола къуралтыу-чузе бала-лай. Чернышевский искусство-ну приговорун тураволда ма айтд.

Л. Тимофеев Маяковский бу дунья-сагъышлары алгъан бара. Драгун дунья-ланы.

- Наумов — Семинар по Маяковскому.
- Тренин — Поэтика Маяковского.
- З. Паперный — Поэтич. мастерство М-го.
- Л. Тимофеев — Поэтика Маяковского.
- Винокур — О языке Маяковского.

Творчество Маяковского
(сборник статей).

Статья Штокмара отрицает рифму М-го.

Нәрсә поэзия? Поэзия образлы фикер алмыйк. Маяковскийның поэзиясенең нисек өлешләре? Органик рифмалар аерым ... сүзләрнең алды фикерләргә карый.

Дөрес положениеләр: Поэзия әдәбе ~~...~~ фикерләүдә ~~...~~ принципе — богатого рифма.

Гомер Еленаның мадхиясен тарихлар аша бирә.

Белинский Лермонтовның героенда лирик шәвешенең бөтен кешеләргә дә хас булган урталыкларын бирүе булмауны әйтә. Лирик шәвешне кешеләр нәкъ менә шулай, ә башкалар кешеләргә мондый булганда нәкъ бирелә менә косла. Төрле чорлар язучылары төрле кешеләрне, ләкин бөтен дә шартларны формаларга кешеләрнең булыр. Воображение бар сак карый. Воображение фикердә бармы ул, булырга

Назаренко — статья о лирическом ге-
рое в журн. „Звезда".

Горнфельд — „Муки слова".

Горький белән Маяковский
әсәрләрен руче(?) дөрзөре менә үк бар
беренче бик якын инсанлар (Горький —
эпика, Маяковский — лирика).
Горькийдә руче геройларга буяулар
бәсәннәр, прозаик бәйнәләр, ә Маяков-
скийдә лирик геройның үзен-
дә рухы бәйләр, бәрәнле якын
дерлек). Шуңа күрә дә эмоциональ
көсәрленә, шуңа күрә дә сюжетлар-
дә үткәр коралоуы, шуңа күрә дә
эмоциональ көс.

Якын термин якын форма
дәвам итә.

Горнфельдтә „Муз вазабны"
үкой баш ... . сакча үк ...
... ...

Гальяне озату — Н.А. Тамара,
Борис белән мин. Бар ... дә акса ук. ...
бар байтуламыгә бара алмадым.

Тамара шике ... дә күрәсен.
Күрекнасә ...: ... ...
Оккупация, немецлар, ...
Шике Тамара поезд ... ...
... ...!.. ... ...-

* * *

Мне снилось, что ты умерла.

Гейне.

Төшемдә мин [illegible] дә [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible]
Шунда гына аңлый [illegible].

[illegible] [illegible] бер үк [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ла,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ла, —

Бик [illegible] [illegible], бик [illegible], [illegible];
[illegible] [illegible] [illegible] — [illegible]!
[illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] дә [illegible] — [illegible]...

Ахыр, ахыр. Ахрысы [illegible] мин.
Ни булды миңа? Ни эшләдем мин?

[illegible]:

— [illegible] [illegible] [illegible]! — дип [illegible] [illegible] ла кем [illegible] [illegible] [illegible]. Бер кем [illegible] дә [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Бер кемдә дә [illegible] [illegible]. Юк, мин [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible] ла [illegible]: [illegible] бик [illegible], [illegible]. Мин [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] булса!..

(16/II). Әгәр дә һәр бер кешегә язу-
сәләте бирелгән булып, ул үзенең тор-
мышын бөтен дөреслеге белән язса
алса, һәр бер кешенең бер китабы
һәм гыйлеме кызык булыр иде! Һәр
бер кеше кызык бит! Дөньяда күп-
ме кеше бар, аларның һәр берсенең
тормышы әллә нинди булып та
үзенчә. Дөньяда никадәр кеше бар,
шуның аларның һәр берсенең үз бә-
ласы бар. Һәрбер [illegible] дә [illegible]-
лык бар. Әй кешенең тормышы, ни-
кадәр дөньясы бигрәк тә төрле-төр-
ле. Минем үземдәге тормышыма ин-
гән һәр бер язучы кешене күрү [illegible]-
лыгым, ай [illegible], ярату, [illegible]-
[illegible].

Нинди бәхетле да [illegible]
иләм икән мин? Нинди төшмәс кызык
була алмыйсың?

18/II. [illegible] [illegible] Рафаэль
менә бүген акча алдык та (сообщил)
[illegible] алганбыз, [illegible] [illegible]. «Парень
из нашего города» карарга карадык.
Бик кызык [illegible] булды [illegible].
У: Горнфельд — Муки слова.

18/VII. Родапель менэ ... [illegible] ... кодэ руге набат кон[illegible] ... [illegible] курзем. Ай ... [illegible] болотур менэ ... [illegible] урокда ике [illegible] ла бол... [illegible] ... [illegible] курено ине.

Родапель да [illegible].

Азбол [illegible] [illegible] ла ное.

Ново показалось

19/VII. Историч. материализм.

(Масса и личность)

1/ Народ творец истории — решающая сила общественного развития.

2/ Роль личности в истории — борьба марксизма-ленинизма против культа личности.

3/ Советский народ в борьбе за коммунизм

ис № 3

Халык [illegible] [illegible]. Халык [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] халык! [illegible] да, [illegible] да. Халык [illegible], [illegible] [illegible].

„Самарқ" [illegible] халык [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] да [illegible]!

Эстетика буржуазии уклоны:

Маркс — Введение к „Критике политич. экономии".
Соч. т. XII, ч. 1, стр. 182.
Подготовительные работы для „Святого семейства".
Соч. т. II, стр. 622–660.

Энгельс — Письмо к Маргарет Гаркнес о Бальзаке (апрель 1889 г.).
Карл Грюн „О Гете с человеческой точки зрения".
Соч. т. V.
Письмо к Лассалю 18 мая 1859 г. о трагедии Лассаля „Франц фон Зиккинген".

Маркс и Энгельс — Об искусстве.
Сборник под ред. М. Лифшица.
Издание „Искусство". 1938 г.

Ленин — Партийная организация и партийная литература.
Соч. т. VIII.
Социалистическая партия и беспартийная революционность. Соч. т. 8.

73

не
верна

Успехи у врагов. Соч. т. 8.
Экономическое содержание народничества и его критика в книге г. Струве. 2-я глава. Соч. I.
Три шаг назад. Соч. т. VII.
Лев Толстой как зеркало рев.
Лев Толстой и совр. рабочее движ.
Л.Н. Толстой и его эпоха. т. XV.

Чернышевский – Эстетич. отношение искусства к действительности.

Горький – Разрушение личности (1908).
О пьесах (1932)
О темах (1933)
О социалистич. реализме (1933).
О сказках (1934)
О формализме (1936).
Доклад и заключительное слово на I Всесоюзном съезде сов. писателей (1934).
Беседы о ремесле (1930).
О том, как я учился писать (1928).
Красота. (Из сборн. „Забавные рассказы". Гихл, 1940).

Сталин — За партию! (Беспартийные чудаки. Соч. т. VI.
Муниципальная кампания. Глава «Непартийные». Соч. т. III.

не взяла в конс.

Мейлах — Ленин и проблемы русской литературы. Гослит. 1947.

Луначарский — Ленин и литературоведение. Изд. «Сов. литер.» 1934 г.

А. Жданов — Доклад о журналах «Ленинград» и «Звезда».
Выступл. на I съезде писат.
Выступл. на философск. диск.
Выступл. на совещании деятелей советской музыки в ЦК ВКП(б) в январе 1948 г.

Ив. Виноградов — Вопросы марксистской поэтики. Гослит. 1948. гл. 2, 4, 5.

Маленков — Отчетный доклад на XIX съезде КПСС.
Постановления ЦК ВКП(б) по вопросам искусства.

13/III-Y. Натурализм турткалаһы.

Натурализмның ике варианты бар. Берсе шул бөтен тормыш фактларын бер чиксез [illegible] килеш, баналап тормышынча [illegible] нәрсә дә. Бу искусство законнарына бөтенләй каршы килә. Ваклаулык искусствола мәг[illegible] түгел. (Отбор необходимо).

Натурализмның икенче төре — шундый [illegible] (Золя). Натурализм доктринасы шушы [illegible] каршы [illegible] яклап [illegible].

Төрлечә тормыш [illegible] бар, шулай [illegible] Дидро [illegible]. [illegible] булмаган [illegible] юк, ә бөтен [illegible], бөтен [illegible], Дидро. (Чернышевский [illegible] диссертациясендә бик [illegible]). Ләкин Дидрога [illegible] Чернышевскийдә натурализм [illegible] дип әйтергә буламы соң? Юк, [illegible]. [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible]. Чернышевский [illegible] идеаль [illegible] [illegible] [illegible] идеалына каршы [illegible]. Дидро да шулай ук. [illegible] фактларда [illegible]

һәм бәяләүгә бик нык игътибар итәләр.
Шулар ягъни вәзе һәм эстетик-бармакчылык иҗа-
барга лайык булган, нормаль булган
дәүләтнең куркынычы, халыкның куркынычы, из-
нең исемен куркынычы әзәндә булалар
һәм Дидро да, Чернышевский дә
натураллыкка карата карашлы сәва-
лар.

Дидро художество дәрәҗәләгәннең
бик специфик характеры булуын
әйтә. Ул натураллыкка җиңеләйтә-
рәк кала. Халык кебек бөтен ху-
дожник кебек менә бер үк, ди Дидро.
Висит искусство җире аякта кала,
[illegible] кала. Театр дәрәҗәләгәндә
гармоник булган дәрәҗәләргә хас
айырма бар. Театр дәрәҗәләгәндә
натурадан зурырак, [illegible], кечерәк
һәм [illegible]. Фальконеның бакыр
[illegible] менә ~~Дидро~~ [illegible], Дидро
дип бакыр [illegible] дәрәҗәләгән әйтә.
Натурага [illegible], [illegible]
[illegible]. Искусствоның фантазиясез мөм-
кин түгел.

Аристотель фикере. Бу [illegible]
[illegible] һәм [illegible] (искусство) тура-
сында фикер йөрткәндә [illegible]
[illegible] карашында дәрәҗәдәрәк һәм [illegible]-
рәк булырга тиеш. Сөйләп [illegible]
булган турында [illegible] түгел, ә булыр-

маңа булган [illegible] да [illegible]. Дидро Аристотельдән бик [illegible] [illegible].
Фантазия! Фантазиянең [illegible] [illegible], [illegible] да булырга [illegible] [illegible]! — ди Дидро. Бик [illegible].
Воображение [illegible] Горький [illegible] [illegible] фикерләр. Фантазия [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] булды.

Бальзак Дидро [illegible] [illegible], [illegible] бик [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] реалистик [illegible] [illegible] [illegible] характерларга бирергә [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] булса! [illegible] копировать итү, [illegible] искусство [illegible] бер [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ди Бальзак ([illegible] [illegible] [illegible]).

[illegible] [illegible] копировать итү [illegible] [illegible] бер [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] бер [illegible] да юк [illegible] фикердә [illegible] [illegible] [illegible]. (бары подражательность [illegible] [illegible] [illegible]). Бары подражательность искусствога [illegible], [illegible] [illegible] фотографияне [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] музыкант, живописец [illegible].

Көндәлек донъяла фекер йөрөтөү өсөн, уйлау-ын сәнғәтен белеү өсөн генә кулланыла. Дөрөҫ, махсус терминологияның булыуы ихтимал. (Хәҙерге — морфология — шундай шарттар).

Был фекерҙе лә ҙур лингвистарҙың береһе Потебня ла әйтеп калдырған — „Из записок по теории словесности" (Харьковта басылып сыҡҡан, Потебня үҙе үлгәс).

Поэзия үҙе бында нимәгә кирәк уға ышанырға кирәк? — ти Потебня. Искусство һәм фән формалары, лә барлыҡҡа сағыштырып. Искусствола уйҙар образдар аша, ә фәндә төшөнсәләр аша сағылдырыла.

Поэзияла уйҙы искусство формаһы тормай кеше менән карарға кирәк. Поэзияла фәнни кеше менән карарға мөмкин. Поэзияһыҙ фекерләргә мөмкин, уйлай алырға ла мөмкин. Поэзияла һәр кем кеше менән карау өсөн күҙ алдында карай белергә тырышыу булмай. Потебня был хаҡта бик матур фекерҙәр әйтеп калдырған.

Ленин познание теорияһының нигеҙендә был сағылыу теорияһына бик ҙур иғтибар бирә (материализм и эмпириокритицизм). Марксизм материализмның караштарында диалектик

материализм саволлогуба үлек хәзлә-
мәгән килмәй, ә бере кәзгә мета-
карай. (Марксқа хакими матери-
ализм — метафизик материализм).
(Маркс — Фейербах 1-да тезислар).

Опосредствованное отраже-
ние бар, непосредствованное отраже-
ние бар. Марксистик эстетика
опосредствованное отражение үзенә
ала. Чернышевскийда бик бал-
лансыс бар, ләкин ахырынача түгел
түгел.

Социалистик реализм искус-
ствоның натурализмга бөтенләй капма-
каршы тора. Ул тормыш килгән әйбер-
не, яки әйбәтер генә булган әйберне,
киләчәге булган әйберне күрсәтүне
максат итеп куя; әгәр [illegible] бул-
ган реальносте гена күрсәтмәй, ә
киләчәктә булачак [illegible] реаль-
носте дә күрсә, алга карай. Реаль
формаларны гына белү генә аз түгел, ә
үсеш кайда таба барганын, нинди
барганын, үзенең киләчәге нинди була-
сакны да белергә кирәк. Искусство
әйбере яки әйбәнән күренмәгән, лә-
кин киләчәктә бик ачык күренәчәк
формаларны эзләр күрсәтергә тиеш.
(Подзорная труба, микроскоп кебек). Ә
натуралистик әсәрләр [illegible] искусство

[illegible] [illegible] фактларда [illegible] [illegible] ба-
[illegible] ала [illegible]; [illegible] [illegible]
фактлар [illegible] да [illegible] ала.
Натуралист [illegible] [illegible] [illegible] ка-
рап, [illegible], [illegible] [illegible]-
[illegible]. [illegible] [illegible] кирәк.

Искусство [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] — [illegible] максаты.

Натурализм [illegible] [illegible]
[illegible] ала алмый. Натурализм
[illegible] [illegible] [illegible] да, [illegible]
[illegible] [illegible] да [illegible] [illegible].

Реализм [illegible] — [illegible] коралы.
[illegible], [illegible] [illegible]
художество[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] корал булып ала.

Горький натурализм тур-
ында социалистик реализм искус-
ствосы турында [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

Социалистик [illegible] [illegible]-
социалистик искусство [illegible].

Возвышаясь над действитель-
ностью! — [illegible] лозунг [illegible] Горький [illegible]
„Фактлар [illegible]“ [illegible] [illegible].
(беседа о ремесле).

Третьяков, Незнамов, Осип
Брик — литература факта. Маяковский —
Асеев.

Мутафаккирнинг факт-факт [illegible]: Горький воображение, вымысел ва догадка [illegible]-да бир кўп тўхтала. [illegible]рование.

Эстетик интуитивизмга танқид.

Интуиция термини кўп ишлатилади. Эстетикада интуиция художестволи ижоднинг непосредственный характерда бўлишини англатади. Бу антиқ[illegible] ва [illegible]тарздан бериб келади.

(1922 йилда идеалистларни Россиядан эмигрировать қилдилар. Бунда Лосский ҳам бўлган. Ҳозир бунда китобни очсак — рус философлари тўғрисида). Россияда [illegible] революциягача Лосский (Петербург университетининг профессори) ўтган.

20/III. 54. VI. Гейне.

Гейне – агуу гуманист. Гейне бол сайн революционер байв. Тэгээд Гейнений [illegible] – революцион гуманизм. Түүний уран зохиол нь романтик бүлэг [illegible] реализм голлож байв. [illegible] революционер [illegible] Гейне пролетар шинжтэй [illegible] байв. Гейне буржуазийн революцион-демократ шинжтэй. Энэ бол [illegible] дворянчууд [illegible] [illegible].

Гейне түүний [illegible] [illegible] Франц [illegible] (25-[illegible]). Францын революционы [illegible] Гейнед [illegible] [illegible], тэгээд тэр бол сайн немец шинжтэй [illegible] [illegible]. Гейне [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], тэр бол сайн Германы [illegible] [illegible], [illegible] Маркстай түүний [illegible] [illegible] [illegible].

Гейне уран зохиолдоо романтизм [illegible] [illegible] [illegible], тэр реалист. Тэгээд тэр [illegible] реалист [illegible] байв, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Энэ бол [illegible] [illegible] [illegible]. Гейнений [illegible] классикийн [illegible] [illegible] байв, тэр [illegible], [illegible]

кесәнә ошланды карой. Шулай ук менә Гейненың бик зур җитешсезлеге бар.

Германиянең бөек шагыйре Гейненең үз бөек шагыйрьлек билгесе. Гейне лирик реалист. Ул үз заманасының бөек үзенчәлекләрен, кайгыларын һәм шатлыкларын үз йөрәгенә җырлаган.

Писарев Гейне турында бик яхшы әйтә. Гейне үзе әйтә: «Сердце поэта сосредоточие мира», ди.

Гейне иҗатын дүрт чорга бүлергә мөмкин: 1) 1815-21 нче еллар — оппозицион буржуалык романтизм периоды; 2) 1822-1841 нче революцион үсеш периоды. Бу чорда ул тирбәлә-тирбәлә: бер бара, бер кире кайта; 3) 1842-1848 нче елларда ул революцион шагыйрь; 4) революциядән соң реакция ордасы вазгаялы шагыйрьлек чоры.

Гейнене яхшы тәрҗемә итүчеләр — Блок, Тынянов, Левик.

Гейненең иң беренче шигырьләре «Җырлар» бик нык әйбәт шигырьләр. Иң беренче шигырьләре — кайгылар ~~за~~ романтика.

Гейне 1815 елда әдәбиятка килә (Изге союз вакытында, феодаль реакция вакытында). «Иң беренче вазы-

[illegible] поэзик [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] Кар
[illegible] [illegible] Гейне [illegible]
[illegible] Лермонтовы [illegible]
[illegible]. Общественной реакцийы [illegible]
[illegible] дон [illegible] [illegible].
[illegible], [illegible], [illegible].
[illegible] [illegible].

[illegible] Гейне [illegible] „[illegible]“ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Гейне [illegible] „Гренадерзэрен“ [illegible], Наполеон [illegible], Наполеондзы [illegible] [illegible].

21/III. [illegible]. Кросс. [illegible], [illegible]. Кар [illegible]. [illegible] - [illegible].

Блок 23/III. Башкорсан дәүләт кон.
Рус телен коллаучы. Рус җәмгыятен
„Шагыйрь язучы булса" дигән темага бул-
ган докладында изложение бирә.
Театр директоры. Мочаловча уйнау.
Совет язучылары директоры Новицкий
Блок докладында чыгыш.

Бер чор шагыйре Блокка
бер бәя. Ул блоктан күренекле булмаган
шигырьне бирә. Блок анда бик зур
кайгысыны менә язып бирә.

Блок иҗадында, лирикасында
аерым зә бар. Блокның руче китабы —
„Стихи о Прекрасной Даме". Романтика.
Индивидуалистик настроение. Мистика.
Шул Блок ике эпоха арасында торган
чорында ул [illegible] ла бик авыр(ла)
кичергән. 1905 елында ул „Бесноcловные
года" дип ярды (1906 елда). 1914 елда
сентябрендә язган „Рожденные в годах
глухих..." дигән шигырен кайчан бер язучы-
сеннар [illegible] иҗадына [illegible] каршы
[illegible] [illegible]. Ләкин була [illegible] бул-
ган. Бер шигырь Брюсов темасында язы-
ла — „Мы ~~дети~~ дети страшных лет России"
дип Блок. Блок бик чын реализмда торган-
на ла, ул аны була. „Соловьиный сад"
шигырендә ул [illegible] тирән [illegible]-

[illegible] [illegible] [illegible]. Ал маска [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Блок [illegible] [illegible]. Блок [illegible] [illegible] „Спасибо“ (Спаси бог!) [illegible] гана [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Блоктун [illegible] [illegible].

„Снежная маска“, „Фаина“ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. „Город“ [illegible] „Вольные мысли“ [illegible] Блок [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

„Митинг“ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. Оратор[illegible] провокатор [illegible] [illegible] [illegible]. Халык [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible].

Блок революциянын [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. „Весь прекрасное серое небо“ (17 октябрь манифести [illegible] [illegible]).

„Вися над городом...“ Блок 1905 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

„Сытые“ (1905 - жылы забастовка [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], электричествонун [illegible] [illegible]).

Москва восстаниесинен [illegible] [illegible] революциянын [illegible] [illegible] Блок [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Россиянын [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

туркэнэх, нь пессимистик шинжтэй [illegible] үзлэг рүү [illegible] [illegible]:

«Как тяжело ходить среди людей...»

шүлэг [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (конденсирован [illegible] да үзэн [illegible] [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible] да [illegible]).

[illegible] [illegible] [illegible] оравшинда [illegible] үзэж бас туркэнэх, бас [illegible].

«Кабак, стойка, бутылка, черная страсть, женщина, которую берешь без любви» бол осорхо блок «[illegible] бид [illegible] бүлэв, [illegible] [illegible] хамаг [illegible] үзэн [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Энэ бол [illegible] [illegible] бүлэвчинд блок [illegible] [illegible] туркэнэх бүлэлгүй [illegible].

«Ямбы», «Родина» [illegible] блокын бүтээл [illegible] [illegible].

«Ямбы» [illegible] [illegible] [illegible] 1919 онд [illegible] бол 1907–1914 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Блокын [illegible] — Ангелина Александровна Блок.

Блок [illegible] <u>[illegible]</u> [illegible] үзэж [illegible]. Энэ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Бол [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

блок менә вакыйгасын бөтә аңлый, диеп субъек-
тив идеалистлар [illegible] әйтә блок:
„Человек есть будущее" — ди ул. „Если
вы любите мои стихи, преодолейте их
яд", уларны киләчәккә үткәрү. — ди-
гән бурыч куя блок.

„Страшный мир" циклы
пессимистик шигырьләрдән тора. „Ресторан"
шигырьләре" шушы ук циклга керәләр.

„Унижение" шигырендә [illegible]
[illegible] — [illegible] [illegible] [illegible].

„Пляска смерти" — „Как тя-
жело ходить среди людей..." шигыре [illegible]
(бик шигырь). („Ночь. Аптека. Фонарь...
[illegible] бер [illegible] [illegible] да же был
шигырьләр [illegible] [illegible] деградация со-
вет [illegible]). „Два [illegible]" [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] бер [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ку-
[illegible] булмый.

„Черная кровь" (1914), „Я ее
победил наконец" — [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].
„Голос из хора." „Родные стихи" —
пессимистик шигырьләр циклы [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible].

(1907) „Снежная маска" циклы
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
дан [illegible] — Надежда Волохова [illegible]-

[illegible] батлагдсан. „Фаина" ч ува батлагдсан. [illegible] бар ж. [illegible] бүх [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] „Снежная маска" (Н.Н.В.).

„Второе крещенье" — крещеньем третьим будет смерть.

Блок [illegible] [illegible].

{ „Сердце преданное мечтам."
„Снежный костер."
„Песня Фаины."

Блок „Снежная дева" нэг [illegible] „Любовь Александровна Бельмаска [illegible]. Блок [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

„Страшный мир" [illegible] „Голос из хора" [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible].

[illegible] Блок [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] Андрей Белый [illegible], [illegible] Горький [illegible]. Горький [illegible] (Блок [illegible]).

82

Блок пролетар революциясының мәгънәсен аң-ламады. Болай да [illegible] бер трагедия. Ләкин ул [illegible] белмәде. Әгәр ул ул [illegible] аңласа, бәлки озаграк та [illegible] алыр иде. Шагыйрь, әгәр ул ул [illegible] да шагыйрь булса, ул [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Блок [illegible] „Ра-бочему" [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Блокның [illegible] „Ямб" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

„О, ~~как~~ я ~~безумно~~ хочу жить".

Ул [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

„Он весь дитя добра и света
он весь свободы торжество."

Блокның [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ул [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].

Блокның [illegible] [illegible].

„На железной дороге" — Блокның [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

„Родина" һәм „Ямбы" [illegible]-

[illegible] — [illegible] Блок [illegible]
[illegible].

Блок өчен, өлкән шагыйрь өчен, халкының, туган илнең [illegible] юк. Бөтен [illegible]. Родина, Россия, Русь — Блок өчен [illegible].

Блок [illegible] 1906 [illegible] „Русь“ [illegible] яза.

„О Русь моя, жена моя!..“ — Блок [illegible]. [illegible] Блокның [illegible]. Патриотизм өчен [illegible] [illegible].

„Коршун“ шигырендә [illegible] Россиянең [illegible] яза.

„Ямбы“ китабы [illegible]. Блок [illegible] „Журнал для всех“ журналында [illegible].

24/III, III. Маяковский.

Формальная борьба этого отноше-
ния меня к нему. Время было этого переломным
[illegible] [illegible] [illegible] этого формализм [illegible] бу-
ли. Поэтому же и традиционно-публика
меня [illegible]. [illegible] [illegible] Маяковского
[illegible] было [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] и
традиционно [illegible] большой [illegible];
а [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] роль [illegible]
[illegible] и [illegible] [illegible] [illegible].

Маяковский без лирики героя
большого этого героя как и время [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] и героя же
[illegible] формализации [illegible].

Строфика Маяковского этого-
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] строфа
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] и [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Этот [illegible] структура [illegible]-
[illegible] [illegible]. оборотов большой [illegible]!

Поэтому Маяковский же время
[illegible] [illegible] меня [illegible] энергичной [illegible]-
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].

А футуризм [illegible] [illegible] меня
[illegible] [illegible]! общественной форма-
ции [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
меня Маяковский [illegible] [illegible] [illegible]. Ло-

Кем генә Маяковскийга бер ни дә бирмәде
диеп гене бик дә әйтергә. Маяков-
ский белән футуристлар арасында бер
төрледә уртаклык күренми.

Драматик колорит – көчле. Катастрофик [illegible] трагизм һәм [illegible] әсәр-
ләрендә бик ачык. Маяковский
футуристлардан аерыла. Шулай лирик [illegible]
[illegible] уртак бар. Ул тревоголы, драма-
лы, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible]. „Трагедия" һәм Маяковский „Послу-
шайте" әсәрләрендә. Шулай да лирик
герой [illegible] [illegible] (1913 ел-
да). Рифмик норма [illegible]. Аерым бер
[illegible] эмансипацияләү башлана. Бу
драматизмда [illegible] [illegible] [illegible]. Относи-
тельный, [illegible] характерлы әсәр-
ләрдә бик [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] Маяковский [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] белән, драматик [illegible],
[illegible] белән [illegible]. (Нервозность). [illegible]
рос, энергия. Бу энергиянең [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

Блок

Лирик әсәрләр блокка якын, [illegible] [illegible] [illegible] куро алмый. Бәлки [illegible] Блок 1907 елда үзе [illegible] түр. Лирика-нан трагедиягә [illegible] Блок.

Блок „Возмездие" поэмасы [illegible] [illegible] „Ямбы" китабын яза. „Вольные мысли" лирик новеллалар формасында яза. Бәлки „[illegible] [illegible]-зәр" [illegible] [illegible] язып [illegible] язып калдыра[?]. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] (ревность) [illegible]. Буржуаз дөньясына, буржуаз культура-сына, буржуаз мәдәниятенә Блок [illegible] карый[?] бәлки шулай үзенең [illegible]-ләре, докладлары белән [illegible] якын.

В.В. Розановка язган ике хатында Блок (1946 елны [illegible]) шул [illegible] [illegible] [illegible] 1909 елда. Бу хатлар [illegible] [illegible] Блокның [illegible] [illegible] бик [illegible]. 1909 елда Блок Италиядә һәм Германиядә сәяхәттә[?] була, үзенең [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible] бик [illegible] була [illegible] [illegible] бик [illegible] [illegible]) язган хатында [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] барган буржуаз культурасына үзенең нәф-рәтен [illegible] түр. Бәлки шулай Станис-лавскийга да яза. Станиславский бел

сакта Лермонтов белән Якоп бурваеазган

деканың пьесалар [illegible] мәҗбүр була.

Ә уйлап Блок ни раза, ни кояш кенә ирек [illegible] уза Ялван чорында Россия буржуазиясе [illegible] әйтә.

Блок Көчәлекле шагыйренә, үзенә бәяләвенә, иҗадына ни зур идеал ирек карап, бу килҗәк кешеләрен художник күңелләре иҗад итүче кешеләр ирек курергә теләгенә шундый осон бәрә каласы бирә.

Блок үзенең апасы (арасы бугынса) белән курешмәгән, Ангелина Александровна Блок Вариасвала исемле булып, арасы үлгәч кенә курешәләр. Бер берсен бик яраталар. Ләкин Ангелина 1918 елларда үлә. Блок уза «Любы» кире бәя арнай. Любка Блок дорлоо ритмен курә (үзе артык уза). Бол чакта ул Люб белән Хәлибан «Возмездие» поэмасының керешен язганда әйтә.

Бөтен шигырь буганда әйтелде инде. «Я что приложил к земле» вокругында революцион процесста үзгәрү иерек бигел векерә.

Бол ~~а~~ «мужественный» ~~а~~ циклда бер пессимистик шигырь бар. Ул Любовь Дмитриевна Менделеева-Блокка багышланган (Үзенең кадына). Шул сакрарында

[illegible]

15/I.) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] бер [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] арба [illegible] [illegible] [illegible] бака [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] бер [illegible] [illegible]. [illegible].

[illegible] Шекспирдің «Гамлетінде» ойнайды. Блок — Гамлет, Любовь Дмитриевна — Офелия ролінде. Блок [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Заграницада (1908-9) [illegible] [illegible] Блоктың [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. «Я так думаю мое вдохновенье», «Моей сестре», «О как смеялись вы над нами». Заграницада [illegible] «Возмездие» поэмасына [illegible] болды.

«Снег», «Двенадцать» поэмалары Блок [illegible] [illegible] [illegible]

будэм дорамар. Бъмарза уно [illegible] [illegible]
[illegible] будэм [illegible] вал [illegible]-
сэкыд будэм [illegible] [illegible].

Политикала Блок — [illegible]. Со
[illegible] революциялы [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible].

Блок [illegible] [illegible] [illegible]
Андрей Белый, Мережковский [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible], Добролюбовлы «Современни-
кей» [illegible] журнал [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible]. Горькийзэ [illegible].

авг. 1907 [illegible] Блок Андрей Бе-
лыйва [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

26 Март

Сэзӧ 6. [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]-
[illegible] да [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] бер [illegible] да [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] да [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible];
[illegible].
Бен [illegible] Рафаэлез [illegible]-
[illegible], [illegible]? [illegible]. [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-

за барып җитәчәк. Тәмамынча әле исе-
ме дә юк. Ләкин ул бар. Бондый әйбер-
зе кузгал вакытта кешеләр арасында
бер кемдә дә ~~[illegible]~~ язганы юк. Ундый
хисне фәкать мин генә яхшы бе-
ләм. Ул бер тылсымлы хис иде. Ул
ул минем Рафаэль йоклаганда
үзгәрешләр [illegible] башында ук кайда
утыра. Шуннан бирле ул үсте дә үс-
те. Ул минем Рафаэль үзе дә үсте.
Минем ундый хис бер генә башымнан аз-
маса фикерем [illegible]. Бер генә [illegible] да
кисәрегез, [illegible], [illegible] язган-
маны. Мин Рафаэльгә һәр сак ка-
ра булдым, ләкин ундый хис бер [illegible]
[illegible] генә шатландым. Мин ундый бә-
лай [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Ә кисәге ул минем
күз алдында да [illegible] [illegible] булып [illegible]
[illegible]. Тәмамынча кисәге [illegible] [illegible]-
лар, ләкин [illegible] [illegible]. Ә тәмама
минем [illegible] [illegible] бик [illegible]-
[illegible] булачак минем үзенсәлеккә, [illegible]
[illegible] арасында бондый [illegible] минем
язмышлар. Ул халкым, ябай, матур
[illegible] мәдәниятле. Мин [illegible] [illegible] генә дә
[illegible] [illegible]. Ә был [illegible] [illegible]-
ме инде! Әгәр дә Рафаэль [illegible],
[illegible] [illegible] артка [illegible], ул [illegible]
[illegible] [illegible] матур, якты, [illegible] аз-

мэнэ баярһы. Энэ үе бэшэ үбһэн эрэ. Үзэһээ мини эдлэбэл шабир шэрүүлэгэн до бэлэмэй энэ үе. Үнэ тиихэ дуклэн һан-ларба, һанаарба, үзэдэрэ һорок. (Хүзэ-лэм бүмал). Үзэнэ зэгэнһээ хараһ-бэлһэн һэн һэдэрмэһэн. Идэрзэлэ-дөөрэ. бай-каса үзэн бүлмэй. Мин дик һэдэһэн эдэн һүрһэн. Мин энэ үдэм Самолай-дэ дэмайбэнээ шабир гүбэл, хүзэлэм, хондоодорон, үйзорон мэнэ гэнэ бэлэн шабирмэндэр. Гармоньдо һэн дэрбишэдэ һүбэрэк бэлэн диан. Бэлэмэн дэ гүрэ-рэк. Лэхэн мин шабир гүбэл энэ. Үе шабир! Бэнэ мин бөгөнгөгөндэ гэнэ сөвөн эдэмэтэн э диэн үзэсэгэ, хилэ-сэгэнэ харан эдэн.

Э бэлэ гашгэ үбэ хэдэрмэдэл удэ-һэдэдэр. Тамара энэ нэ үзэнэ гашан һэй-лэгэдэн бирэл мэнэ энэ нисэк үе гэн тиихэ дуклэм бэсэн һаяк доголо, бэлэ мини дазанлай. Үе мини нэдэдэ мэнэ поезд эдэбэнэ гаашлабал исмабал, а мин бэр Радаэмдэ тиихэ дуклэм Мэнэбэдэ ме-нэн һэдэзэ дэрэрзэлэн!.. Бэрхэ лэ тиихэ дук-лэм бэсэн һаяк!

... Бэнэ һэзэрэ һаяк болбалсок, һоп-һоро ~~[illegible]~~ Эзэдэ гашгэн мэнэ абэн эдэм гэрэн Москоэ гэлбэ һэн... Энэ бэлэ ирэ, энэ нис. Бар аз Якдарак. Адэ эзэгэндэ ирэн эдэн һар бадамлангэ гэлбэл.

Каннан-каннан дәшүче бер халкым ел
дә. Бик бит әллә әз егерме лә бар. Ул
нигезләр әйткәс бер җомла ел.
Рафаэль пальтоларын алганнан
куйдыргында кулындагы ише тотрыклы кара
чемоданын куйды бер ~~[illegible]~~ сүзен
куярга ерен килә. Ә мин арыган,
нигезләр бар, карашыбыз рәхәтләнеп ике
эшемнек менә кубашын калдым.
Рафаэль кулын селкеп лә мине көт-
мәтенә китеп барды:
— Улар, менә бәйләнеп борчу ко-
ротмасын за!
— Тукта, Рафаэль, китмә! — дип
кычкырам мин. — Ул ишетмәй. Китте.
Мин бик әрнеп калдым.
Нечкәләр мине озатмыйлар. Улар
икәү, мин бер үзем, әллә ничә мин бик
арыганмын булсын бакчада. Бик курык-
мыйм гына. Минем акча сорый-
лар:
— Нә планыгыз менә сәбәбенә дә сез!
Нә акчагыз бар. Нә — үземез.
Ә мин каршы:
— Сез әллә минем студентлыкны
белмисезме? Минем 20 тиен генә
акчам бар! Ышанмыйсызмы!
— Безгә ышануы кирәкмәй, акча,
нә планыгыз менә сәбәбен кирәк. Ә
менә акча кирәк! Собак!
— 20 тиен генә, егетләр. Мин безгә
үзегездән табар җирегездә эшләп бир. Әллә нәрсә
кешегә булмыймы?

— Кешелегендә үзендә юк; безгә кешелек кирәкмәй, акча кирәк!

— Мин бүген 220 сум эшләп алдым, дүртенче бер ашадым, 150 сумны бурычка түләдем. Ә бына штрафка 20 сум бирергә кирәк. Нишләп безгә ышанмайсыз? 20 сумдан мин безгә бирмәячәкмен. Минем бер ай фабрика да эшләргә кирәк бит!..

Күз алдыма карангылык килде... Минем бик нык куркынмар. Уң күз тобы (каман тулы уң күз!) күгәрде.

— Рафаэль!..

Ул яшерми мине. Ул да, бүтән-нәр дә алдыма килде.

— Сәбрдә, планнарда гына!

— Юк, мин аларга бирмәячәкмен!

Берсүбенең бер арасына бөтә кәсәм минем гимнаста. Ул: Әни!!! диеп кычкырды да шашкынлыкта бәрә.

Икенчесе минем бөтен куркып. Минем кайтырга ашыкма алгарга, касса да түгел иде. Ул кечкенә, ачу, бетек. Өлә кадә. Ә мин касса бәрә.

Мин утырып кулыма тотылган мен-нән үз кулыңа бик нык кадак да алгорасы бик касса. Ә бәләкәйлек бер финка минем белән сайкалып кар-ра. Тупрак алаң минем кан бәркелә-еннан да ава башлады. Тулы кулыма

бысаҡҡа торған килеш мин бейек күпергә
төшөрҙөм.

— Рафаэль, туҡта, минең теләгем юҡ!

Ул инде күперҙең иң ҡалҡыу
бейек урынына еткән, [illegible] ине.

Ә ел һыҙғыра, осороп алып
бара сыҡта. Ә күперҙең ҡорғауы юҡ.
Ҡолаҡ киреп, һауаға [illegible] бары та-
шлауың да мөмкин. Баш әйләнә, кү-
ҙем болғана. Әллә һин авызыңдан, әллә
Нина Акимовналарҙа бер сағам күбекле
шәрбәт Мус ашағанға. (Минең дә һы-
ҙым күбек ошаманы).

Тургенев.
„Завтра я буду счастлив! У счастья нет завтрашнего дня; у него нет и вчерашнего; оно не помнит прошедшего, не думает о будущем: у него есть настоящее - и то не день, а мгновенье".

Потебня — Из записок
по теории ~~литературы~~ словесности.
Харьков.

88 листов
Т. Я.

ОТК
N 3